

T.C.

**BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**SPORTİF ETKİNLİKLER KAPSAMINDA LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
ONAY İHTİYACI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yüksel Betül SİNCAR**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHBUDAK**

**Haziran-2021
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHBUDAK danışmanlığında, Yüksel Betül SİNCAR tarafından hazırlanan “**Sportif Etkinlikler Kapsamında Lise Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı İle Boyun Eğici Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Batman İli Örneği)**” adlı tez çalışması 05/08/2021 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği/~~oy çokluğu~~ ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Mustafa Enes IŞIKGÖZ

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHBUDAK

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Samet AKTAŞ

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Doç. Dr. Ömer Faruk ERTUĞRUL
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış/akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve Lisansüstü eğitim Enstitüsü Tez ve Seminer Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules/ethical conduct and Batman University Institute of Graduate Education' Thesis and Seminar Writing Guide. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

İmza
Yüksel Betül SİNCAR
05/08/2021

ÖNSÖZ

Günümüzde değişen toplumsal yapı ve bu yapıya bağlı olarak değişen insan ihtiyaçları toplumumuzun her kesimini etkilediği gözler önündedir. Bu yapısal değişimden etkilenen toplumumuzun önemli bir kesimini de geleceğimizi inşa edeceğimiz lise öğrencilerimiz oluşturmaktadır. Lise öğrencilerimizin boş zamanlarını rekreasyonel ve sportif faaliyetlerle değerlendirmelerini sağlamak, fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bir toplumun temeli için önem arz etmektedir.

Bu araştırma ile Batman ilinde lise kademesinde bulunan öğrencilerimizin sportif etkinlikler kapsamında sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu sayede araştırma sonuçlarımızın M.E.B.na bağlı kamu kurum ve kuruluşlara, ilgili orta öğretim kademesi okulları yöneticilerine, öğretmenlerine ve öğrencilerimizin velilerine kaynak oluşturması beklenmektedir.

Yüksek lisans öğrenimim süresince desteğini eksik etmeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHBUDAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Gerek eğitim sürecimde gerekse tez çalışmalarım sırasında desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Mustafa Enes IŞIKGÖZ, Doç. Dr. Nevzat DİNÇER, Doç. Dr. Zühal KILINÇ hocalarıma, eşim Özgür Levent SİNCAR'a her zaman yanımda olan Yusuf Gökhan DOĞANER'e, Gül ÖZKAN'a ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksel Betül SİNCAR

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPORTİF ETKİNLİKLER KAPSAMINDA LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ONAY İHTİYACI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksel Betül SİNCAR

**BATMAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHBUDAK

2021, 62 Sayfa

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Murat ŞAHBUDAK

Doç. Dr. Mustafa Enes IŞIKGÖZ

Dr. Öğr. Üyesi Samet AKTAŞ

Bu araştırmanın amacı Batman ilinde okul sporlarına katılan lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre yapılmıştır. Araştırmada alan yazın taranmış ve konu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırmada Batman ili 2019-2020 öğretim yılı bahar döneminde Batman il merkezinde MEB'e bağlı resmi ortaöğretim (lise) okullarında öğrenim gören 653 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmasında SPSS 22.0 istatistik paket program kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından geliştirilen "Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği" ve Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen, Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanan "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Araştırmada lise kademesindeki öğrencilerin sportif etkinlikler kapsamında sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyleri, okul türü, spor etkinliklere katılım türü, anne-baba eğitimi, aile gelir düzeyi, başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma ve boyun eğici davranışlar gibi değişkenlere göre anlamlı farklılıklar olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda cinsiyet, yaş, sınıf düzeyleri, okul türü, spor etkinliklere katılım türü, anne-baba eğitimi, aile gelir düzeyi değişkenleri ile sosyal onay ihtiyacının alt boyutları olan başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma ve boyun eğici davranışlar ölçeği arasında farklılaşma olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak sportif faaliyetlere katılan lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin belirlendiği bu çalışmanın sonuçları beden eğitimi ve spor uygulamalarında dikkate alınması ve değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Boyun Eğici Davranışlar, Rekreasyon, Sportif Etkinlikler, Sosyal Onay İhtiyacı

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

THE STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN HIGH SCHOOL STUDENT’S SOCIAL APPROVAL REQUIREMENT AND SUBMISSIVE BEHAVIOR WITHİN THE SPORTING ACTIVITIES (THE SAMPLE OF BATMAN PROVINCE)

Yüksel Betül SİNCAR

**INSTITUTE OF GRADUATE EDUCATION OF BATMAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF SOCIAL SCIENCE
RECREATION MANAGEMENT**

Adviser: Asst. Prof. Dr. Murat ŞAHBUDAK

2021, 62 Page

Jury

Asst. Prof. Dr. Murat ŞAHBUDAK

Assoc. Prof. Dr. Mustafa Enes İŞİKGÖZ

Asst. Prof. Dr. Samet AKTAŞ

The aim of this study is to examine the relationship between high school students social approval requirement and submissive behavior within the sporting activities in Batman province. This research was designed according to the descriptive survey model that is one of the quantitative research methods. In the research, the literature was reviewed, and necessary information was given about the subject. In the research, 653 students, studying in official secondary (high school) schools affiliated to the Ministry of National Education in the city center of Batman in the spring semester of the 2019-2020 academic year, constitute the sample of the study. SPSS 22.0 IBM statistical package program was used to evaluate and calculate the data obtained from the participants. As the data collection tool, the data was collected with the " Social Approval Requirement Scale" developed by Karaşar and Öğülmüş (2016) and the “Submissive Behavior Scale” developed by Gilbert and Allan (1994) and adapted into Turkish by Şahin and Şahin (1992) and the "Personal Information Form" prepared by the researcher. In the study is to examine of the relationship between high school student’s social approval requirement end submissive behavior within the sporting activities that whether there are significant differences or not according to the variables such as age, gender, class levels, school type, parent educations, type of participation in sporting events, family income level, sensitivity to the judgment of others, social withdrawal, make a positive impression and submissive behavior. As a result of the analysis, it was determined that there was a difference between the variables such as age, gender, grade levels,, school type, parent educations, type of participation in sporting events, family income level, submissive behavior and the sub-dimensions of social approval requirement scale (sensitivity to the judgment of others, social withdrawal, make a positive impression). As a result, it is thought that relationship between the need for social approval and submissive behaviors of high school students within the scope of sports activities should be determined and taken in to account in the field of physical education and sports.

Keywords: Submissive Behavior, Recreation, Sporting Activities, Social Approval Requirement

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER.....	ix
ÇİZELGELER.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.1.1. Alt problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Bağımsız Değişkenler	4
1.5. Bağımlı Değişkenler.....	4
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.7. Sayıtlılar.....	5
BÖLÜM II	6
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Beden Eğitimi ve Spor	6
2.1.1. Okul sporları	6
2.1.2. Sportif etkinlikler.....	7
2.2. Rekreasyon.....	10
2.2.1. Rekreasyon kavramı	10
2.2.2. Rekreasyonun sınıflandırılması.....	12
2.2.3. Rekreasyonun nitelikleri ve özellikleri.....	14
2.2.4. Rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenleri.....	15
2.2.5. Rekreasyonun Türkiye ve Dünya’da tarihsel gelişimi	16
2.3. Sosyal Onay	17
2.3.1. Sosyal onay ihtiyacı kavramı.....	17
2.3.2. İhtiyaç kuramları ve sosyal onay ihtiyacı.....	17
2.3.3. Sosyal onay ihtiyacı ile ilgili diğer yaklaşımlar	19
2.3.4. Sosyal onay ihtiyacı ile ilgili değişkenler.....	22
2.3.5. Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili araştırmalar	25
2.4. Boyun Eğici Davranışlar	28
2.4.1. Boyun eğici davranış kavramı	28
2.4.2. Boyun eğici davranışlar ile ilgili kuramlar	29
2.4.3. Boyun eğici davranışların nedenleri	30
2.4.4. Boyun eğici davranış sergileyen bireylerin özellikleri	34
2.4.5. Boyun eğitici davranışlar ilgili araştırmalar	35
BÖLÜM III.....	37
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	37
3.3. Veri Toplama Araçları	38
3.3.1. Sosyal onay ihtiyacı ölçeği.....	38
3.3.2. Boyun eğici davranışlar ölçeği	39
3.4. Verilerin Analizi.....	39
BÖLÜM IV	41

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	41
BÖLÜM V	52
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	52
5.1. Tartışma ve Sonuç	52
5.2. Öneriler	62
KAYNAKLAR	63
EKLER	73
EK 1- Ölçek İzinleri	73
EK 2- Etik Kurur Kararı	75
EK 3- Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Onayı	76
EK 4- Demografik Bilgi Formu	77
EK 5- Sosyal Onay Ölçeği	78
EK 6- Boyun Eğici Davranış Ölçeği	79
ÖZ GEÇMİŞ	80

ŞEKİLLER

Şekil 4. 1. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışların puanları . 45

ÇİZELGELER

Çizelge 3. 1. Normallik testi sonuçları	40
Çizelge 4. 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özelliklerinin dağılımları	41
Çizelge 4. 2. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının betimsel istatistik sonuçları	42
Çizelge 4. 3. Öğrencilerin boyun eğici davranışlarının betimsel istatistik sonuçları.....	44
Çizelge 4. 4. Öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişki	45
Çizelge 4. 5. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	46
Çizelge 4. 6. Yaş değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları	46
Çizelge 4. 7. Sınıf değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları	47
Çizelge 4. 8. Okul türü değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve Boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları	48
Çizelge 4. 9. Spor müsabakalarına katılım türü değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları.....	49
Çizelge 4. 10. Anne eğitim durumu göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans Analizi sonuçları	49
Çizelge 4. 11. Baba eğitim durumu göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları	50
Çizelge 4. 12. Aile gelir durumu değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans Analizi Testi sonuçları	51

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ark.	: Arkadaşları
BED	: Boyun Eğici Davranışlar
BYD	: Başkalarının Yargılarına Duyarlılık
F	: Frekans
İHL	: İmam Hatip Lisesi
MTL	: Mesleki Teknik Lisesi
N	: Kişi Sayısı
NRPA	: Amerika Ulusal Rekreasyon Kurumu
OİB	: Olumlu İzlenim Bırakma
ORT	: Ortalama
P	: Parametre, Anlamlılık Değeri
Q	: Q Testi
R	: Korelasyon Katsayısı
S.	: Sayfa
SD	: Standart Değişken
SGÇ	: Sosyal Geri Çekilme
SML	: Sağlık Meslek Lisesi
SO	: Standart Ortalama
SOİ	: Sosyal Onay İhtiyacı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Program)
SS	: Standart Sapma
ST	: Serbestlik Derecesi
T	: Ti Testi
Z	: Z Testi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Günümüzde spor ve sportif etkinlikler, hareketsiz yaşam tarzı, teknolojik yenilik ve gelişmelerin doğurduğu monotonluk dolayısıyla bireylerin kişisel özelliklerine dair oluşan rahatsızlıklara yönelik olarak bir tedavi yöntemi haline gelmiştir. Sporun bir tedavi yöntemi olarak kullanılması şüphesiz toplum içerisinde sağlıklı ve girişken bireyler yetiştirmek düşüncesinden doğmuştur. Bireyler toplum içindeki fiziksel koşullar kadar davranış açısından da birbirlerinden farklılık gösterirler. Yaşanan herhangi bir durum karşısında bireylerin geliştirdiği davranış, duygu ve düşünceler birbirinden farklılık arz etmektedir. Sosyal bir varlık olan birey, toplum içerisinde diğer bireyler ile olan ilişkisinde belirli bir beğeni, statü kazanma ihtiyacı gibi etkenlerin yanı sıra sergilediği herhangi bir davranışın diğer kişiler tarafından da kabul gördüğünü bilmek ister. Bu istek ve beklentiler bireylerin ilişkilerinde, doğasına uymayan davranışlar geliştirmesine neden olmaktadır. Başkalarının, takdir görmek, beğenilmek, onaylanmak gibi beklentiler zamanla bireylerin bunlara ulaşabilmek için kendisi olmaktan vazgeçebildiği ve başkalarına boyun eğen, bağımlı bir kişilik özelliği sergileyebilmektedir.

İnsan ilişkileri bağlamında davranış geliştirmede bireyleri pasif, atılgan, manipülatif ve saldırgan olarak dört gruba ayırmak mümkündür. Geliştirilen bu davranış biçimleri içerisinde kişilerin engellerle ve sorunlarla karşı karşıya kaldığı önemli bir davranış da pasif yani boyun eğici davranıştır. Kısaca hayır diyemeyen, yaptığı şeyde kendi rıza ve isteğini göz ardı eden, düşüncesini özgürce beyan etmekten kaçınan, girişken olmayan bireylerin geliştirdiği davranışlar çerçevesinde anlam bulan bir kavram olan boyun eğici davranışlar; kişilerin doğup yetiştiği aileden, toplum ve kültürden oldukça etkilenen bir konudur. Literatürde “itaat” olarak da adlandırılan boyun eğici davranışlar; bireyin kendini, kendinden daha önemli kişilerden daha aşağıda bir statüdeymiş gibi algılaması, özgüveni düşük ve sorumluluk almaktan kaçınması ile ilgili bir kavramdır.

Öte yandan kişilerarası ilişkilerde geliştirilen bir diğer kavram olan sosyal onay ihtiyacı da tıpkı boyun eğici davranışta olduğu gibi bireylerin sosyal ilişkilerinde sergiledikleri davranışların diğerleri tarafından kabul gördüğünü, onaylandığını bilmek isteyebilir. Bireyin bu istek veya beklentisi sosyal onay ihtiyacı olarak adlandırılmaktadır. Sosyal onay ihtiyacı yüksek kişiler özgür iradeleriyle hareket etmeyen, sürekli diğerleri

tarafından onaylanma ihtiyacıyla yaşayan kişiler için kullanılabilir bir kavramdır. Diğer yandan sosyal onay ihtiyacı düşük bireylerin ise bağımsız, özgür bir şekilde davrandıkları ve diğer kişiler tarafından takdir edilme, onaylanma gibi durumlarla pek ilgilenmeyen kişilerdir. Bu bağlamda bu çalışmada bireylerin boyun eğici davranış düzeyleri ve sosyal onay ihtiyaçları sportif etkinlikler kapsamında ilişkisel durumlar birtakım alt soru başlıkları ile incelenmiştir.

1.1. Problem Durumu

Lise kademesindeki öğrencilerin sportif etkinlikler kapsamında boyun eğici davranış ve sosyal onay ihtiyaçları (başkalarının duygularına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutları) arasındaki ilişkinin ne düzeyde olduğu bu çalışmanın ana problemidir. Bu nedenle, problemin incelenmesi maksadıyla lise öğrencilerinin davranışları, boyun eğici davranış ve sosyal onay ihtiyaçlarına yönelik sorularla irdelenerek sosyal ilişkilerde geliştirdikleri davranış düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede esas araştırma konusu olan lise öğrencilerinin eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde geliştirmiş oldukları davranışlarıyla birebir alakalı olup olmadığını ortaya koymak, sportif etkinlikler kapsamında bu davranışların ilişkisel yönlerini tespit etmektir.

1.1.1. Alt problemler

Araştırmada Batman ilinde resmi devlet okullarında eğitim gören ve sportif etkinliklere katılan lise düzeyinde öğrencilerin boyun eğici davranış ve sosyal onay ihtiyaçları arasındaki ilişki doğrultusunda aşağıda belirtilen alt problemlere cevaplar aranmıştır.

- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında cinsiyete göre anlamlı fark var mıdır?
- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında yaşa göre anlamlı fark var mıdır?
- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında sınıf düzeylerine göre anlamlı fark var mıdır?
- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında okul türüne göre anlamlı fark var mıdır?

- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında spor müsabakalarına katılım türüne göre anlamlı fark var mıdır?
- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında anne eğitim durumuna göre anlamlı fark var mıdır?
- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında baba eğitim durumuna göre anlamlı fark var mıdır?
- ✓ Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarında aile gelir durumuna göre anlamlı fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada amaç, lise öğrencilerinde boyun eğici davranış ve sosyal onay ihtiyaçlarının sportif etkinlikler bağlamında çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışmada lise öğrencilerinin okul türü, sınıf, yaş, cinsiyet, sportif etkinliklere katılım türü, anne ve baba eğitim durumu, aile gelir durumları gibi değişkenler açısından boyun eğici davranış ve sosyal onay düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim ve spor ortamları bireylerin ve özellikle çocuk ve gençlerin bazı davranışları öğrenmeleri ve bu davranışları sergilemeleri açısından önemli sosyal ortamlardır. Esasında eğitim ve spor ortamlarından önce sosyalleşme, davranış eğitiminin geliştiği yer aile ortamıdır. Birey doğumdan itibaren yaşadığı aile içerisinde birtakım davranış ve duygular geliştirmeyi öğrenir. Bu öğrenme biçimi bireyin farkında olduğu ve olmadığı tüm öğrenmeleri kapsamaktadır. Ailede öğrenilen temel yaklaşım ve davranışlar çocuğun diğer sosyal gruplar içerisinde öğrenilenlerle karşılaştırılarak yeni öğrenme biçimleri ve bilgiler elde edilir. Bu anlamıyla ister aile olsun ister diğer tüm sosyal gruplar olsun kişilerarası ilişkiler davranış gelişimi üzerinde oldukça önemli ve etkilidir. Eğitim kurumlarında sadece akranlar değil, öğretmenler, antrenörler, okul çalışanları ve yöneticilerle de ilişki kurulmaktadır. Bu sebeple bu kişilerin de sergiledikleri tutum ve davranışlar öğrencinin çocuk yaştan itibaren etkilendiği durumlardır. Bu etkileşim özellikle ergenlik yıllarında daha da belirgindir. Dolayısıyla bu yaş aralığında karşılaşılan tutum ve davranışların; bir gruba dahil olma, grubun onayına ihtiyaç duyma, onaylanma gibi tutum ve davranış beklentileri geliştirmesinde büyük rolü vardır.

Bu bağlamda bu çalışmada lise kademesindeki öğrencilerin kişilerarası etkileşimlerle edindikleri boyun eğici davranışlar ve sosyal onay ihtiyaçları düzeyleri araştırılmış, sportif etkinlikler kapsamında bu davranışların ne düzeyde sergilendikleri ve sosyal onay ihtiyaçlarının yüksek olup olmadığı, öte yandan boyun eğici davranışlar sergileyip sergilemedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.4. Bağımsız Değişkenler

Bu araştırmada bağımsız değişkenleri cinsiyet, yaş, sınıf, okul türü, sportif müsabakalara katılım türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile gelir düzeyi oluşturmaktadır.

1.5. Bağımlı Değişkenler

Bu araştırmada bağımlı değişkenler boyun eğici davranış değişkeni ve sosyal onay ihtiyacı ölçeği alt boyutları olan başkalarının duygularına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutları değişkenlerinden oluşmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Batman İli merkezinde bulunan resmi ortaöğretim (lise) kurumlarında öğrenim gören ve sportif etkinliklere katılan öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçekler 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde uygulanmıştır.

Araştırmaya sportif etkinliklere katılmış olan 343 kız öğrenci, 310 erkek öğrenci olmak üzere toplam 653 gönüllü lise öğrencisi katılmıştır.

Araştırmada 11 sorudan oluşan ‘Kişisel Bilgi Formu’, 25 sorudan oluşan ‘Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’ ve 16 sorudan oluşan ‘Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’ uygulanmıştır.

1.7. Sayıtlar

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi uygulanmış olup araştırmaya gönüllü olarak katılan ortaöğretim okulu öğrencilerinin ifadelere verdiği yanıtların gerçek görüşleri olduğu var sayılmaktadır.

BÖLÜM II

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Beden Eğitimi ve Spor

Toplumun ve bireylerin ruhsal ve bedensel gelişimini sağlamada önemli görevleri üstlenen beden eğitimi ve spor, kişilerin bireysel yetenekleri ve çevre özellikleri ve bu çevrenin sportif olanakları (tesis, öğretici) göz önünde bulundurularak yetiştirilmesi faaliyetleriyle yakından ilişkilidir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1979, s. 52). Beden eğitimi; organizmanın bütünlüğü ilkesine dayalı tüm kişiliğin gelişmesidir (Akkoyunlu, 1996, s. 80). Beden eğitimi ve spor bireyin fiziksel özellik ve değerlerinin yanı sıra benlik gelişimine de katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda bireylerin sosyalleşmesini de temin etmektedir (Dalkılıç, 2011, s. 4).

Eğitim dünyasında ulaşılan yüksek standartlarla beraber öğrencilerin temel yeterliliklerini anlama ve desteklemede beden eğitiminin etkisi önemsenmeye başlanmıştır. Sadece okuma, matematik ve fen gibi temel dersler değil aynı zamanda beden eğitimi programlarının da gerekliliği ve öğrenci becerilerinin desteklenmesi ihtiyacı bu önemi daha da belirgin hale getirmiştir (Edginton ve ark., 2010, s.123).

Bu bağlamda beden eğitimi, çağdaş anlayışa uygun olarak eğitimdeki amacın gerçekleşmesi bireyin, zihinsel eğitiminin yanı sıra fiziksel eğitimi, hareket etmeyi öğrenme ve hareketler yoluyla öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu eğitim yoluyla çocuklardaki fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimin istenen düzeye çıkması konusundaki katkısı büyüktür (Kangalgil ve ark., 2006, s.49).

2.1.1. Okul sporları

Okul sporları, insanın bedenlen ruhen ve zihnen sağlıklı olmasına katkısının yanında karakter gelişimi için de gerekli görülmektedir. Ayrıca milli duyguları güçlü, motivasyonu ileri düzeyde ve duygu tutumları açısından istenen düzeylere çıkmasında katkı sağlamaktadır (Alpaydın, 2019, s.17). Öğrenciler açısından öz güven düzeyini yükseltmesinin yanında öz düzenleme becerilerinin gelişimi de sağlanabilmektedir. Takım ruhunun oluşmasıyla birlikte sportmenlik davranışları açısından da istenen düzeylere ulaşılması beklenmektedir (Öcal ve Koçak, 2010, s. 897).

Okul ortamında ders dışında yapılan bu faaliyetler sayesinde bireyler kendilerini daha iyi ifade edebilmekte, özgüven açısından daha yüksek özellikte olabilmekte ve kişiler arası iletişimde daha başarılı oldukları anlaşılmaktadır. Düzenli spor yapan bireylerin beraberinde egzersiz, yarışma yaptığı bireylere saygılı olmayı öğrendiği ve ilerde de içinde yaşadığı topluma okul sporlarına katılmayan bireylere göre daha iyi uyum sağladığı bilinmektedir (İlhan ve ark., 2011; Yanık, 2017; Öztürkalan ve ark., 2013; Öter, 2018, s.20).

Öğrencilerin okul sporları yolu ile olumlu tecrübeler edinmesi, onların ileriki yıllarda da düzenli spor yapma hususunda daha motive olmalarını sağlayacak ve sağlıklarını iyi yönde geliştirecektir (İkizler, 2000, s. 33). Çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda spor ve egzersizin depresyonun etkilerini azaltmada (Oğuz ve Oğuz, 2017) ve hafıza, sınıf içi davranış ve entelektüel performans üzerinde olumlu etkilerinin (Trudeau ve Shephard, 2008) olduğu gösterilmiştir.

2.1.2. Sportif etkinlikler

Spor, belirli kurallar çerçevesinde bir disiplin halinde, kazanan ve kaybedenin belirli sürelerde tespit edildiği, bireysel veya grup olarak yapılan etkinlikler için kullanılan ve seyredenlerin de izlemekten keyif aldığı etkinliklere karşılık olarak kullanılan bir kavramdır. Spor ve sportif etkinlikler aynı zamanda sosyalleştirici, bütünleştirici özellikleriyle birlikte fiziksel ve zihinsel faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır. Rekabete dayalı, üstün gelme amacını içerse de bu özelliği ile bireylerin bedensel açıdan güçlenmesine, var olan yeteneklerinin geliştirilmesine katkısı oldukça büyüktür. Spor yetiştirilen nesillerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini amaç edinen ve genel eğitimin tamamlayıcısı ve de bilinçli-planlı faaliyetlerdir (Tuzcuoğulları, 2014, s. 3).

Sportif etkinlikler, temel hizmet olarak ele alındığında spor ve fiziksel etkinlikler “seyire yönelik spor hizmetleri” ve “katılıma dayalı spor ve fiziksel etkinlik hizmetleri” olarak ikiye ayrılmaktadır. Statü açısından ise, elit spor ve kitle sporu olarak iki şekilde ele alınmaktadır (Yıldız, 2009, s. 3).

Seyire yönelik spor hizmetleri: Seyir, genel olarak elit spor çerçevesinde yer alan amatör ve profesyonel spor faaliyetlerinin düzenlendiği ortamlarda gerçekleşmektedir. Ancak gelişen teknolojinin getirdiği kitle iletişim araçları seyir olayını farklı mekânlara da taşıyabilmektedir. Bir program çerçevesinde düzenlenen spor organizasyonları, bu sporlara ilgi gösteren kitlelere yöneliktir (Yıldız, 2009, s. 3).

Katılıma dayalı spor ve fiziksel etkinlik hizmetleri: Katılım, bireyin bizzat spor ve fiziksel etkinlik faaliyetlerini yerine getirmesidir. Özellikle sporun fonksiyonel hale gelmesi katılımımla olur. Bir başka deyişle, katılım olmazsa spor olayı gerçekleşmez. Katılıma dayalı sporlar; belirli düzeyde özellik gerektiren “elit spor” ve herhangi bir özellik gerektirmeyen “kitle sporu” şeklinde iki türlü olabilmektedir (Yıldız, 2009, s. 4).

- a. **Elit spor:** Elit spor, belirli kurallar çerçevesinde, belirli yaşlarda ve yeterli düzeyde yeteneğe sahip olanların yapabildiği (Amman, 2000) spor hizmetleri içerisinde yer alır. Bu hizmetler sporcuların belirli performans düzeyine erişmesini gerekli kılar. Elit spor bireysel sporlardan ve takım sporlarından oluşur (Yıldız, 2009, s. 4).
- b. **Kitle sporu:** Kitle sporu her yaş kesimine hitap eden, seçiciliği olmayan (özel yetenek gerektirmeyen) ve bireylerin serbest zamanlarında yaptıkları etkinlikleri (Amman, 2000) ifade eder. Bu etkinlikler genelde, eğlenmek, zevk almak, hoşça vakit geçirmek, sosyalleşmek ve sağlıklı olmak amacıyla yapılmaktadır. Bu etkinlikler yarışmaya/müsabakaya dayalı spor ve fiziksel etkinlik olmak üzere iki şekilde incelenebilir (Yıldız, 2009, s. 5).
- ✓ **Yarışmaya/Müsabakaya dayalı spor:** Belli spor türlerinin, esnek kurallarla yarışma/müsabaka şeklinde bireyler veya gruplar tarafından yapılmasıdır. Burada genellikle birincil amaç zevk almak, hoşça vakit geçirmek ve sosyalleşmektir (Yıldız, 2009, s. 4).
- ✓ **Fiziksel etkinlikler:** Fiziksel etkinlikler, bireylerin kendi kendine yaptıkları fiziksel etkinlikler ve profesyonel destekli fiziksel etkinlikler şeklinde iki türlü olabilmektedir. Bireylerin kendi kendine yaptıkları fiziksel etkinlikler genelde sağlıklı olma, zinde kalma, kilo verme/kontrol etme, güzel ve narin görünme gibi amaçlarla yapılmaktadır. Burada temel

nokta, bireylerin önceden hazırlanmış herhangi bir programa katılmamaları ve fiziksel etkinlikleri kendi başlarına yapmalarıdır. Profesyonel destekli fiziksel etkinlik hizmetleri geniş yelpaze içerisinde bireylere sunulmaktadır. Sağlıklı olma ve zinde kalma, güzel ve narin görünme, güçlenme, kilo verme/ kiloyu koruma, vücut geliştirme, zevk alma, hoşça vakit geçirme gibi fonksiyonları yerine getiren programlar sunulmaktadır (Yıldız, 2009, s. 6).

GSGM (3289 Sayılı Kanun): Ülkemizdeki sportif faaliyetler 1938 yılında 3530 sayılı B.T.G.M. kanunu ve buna ilaveten çıkarılan tüzük ve yönetmeliklerle yürütülmüştür. Ancak ülkemizde her alanda olduğu gibi sporda da değişen ve gelişen şartlara uyum sağlaması amacıyla 25.05.1986 tarih ve 3289 sayılı kanunun 3530 sayılı kanunun esaslarına sadık kalınmak koşuluyla günün şartlarına cevap verecek şekilde hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 3289 sayılı kanunun amacı, Başbakanlığa bağlı merkezde katma bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün, taşrada ise özel bütçeli Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri'nin kurulmasına, teşkilat görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlemektedir (Karakullukçu, 2008).

Bu kanun doğrultusunda GSGM' nin görevleri şunlardır; Vatandaşın ve okul dışı gençlerin fizik, moral güç ve yeteneklerini sağlayan beden eğitimi, oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek, gençliğin boş zamanının değerlendirilmesine ilişkin hizmetleri yürütmek, bilgi ve beceri kursları düzenlemek, gençlerin kötü alışkanlıklardan korunması için gerekli tedbirleri almak, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bütün öğretim kurumlarının, yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetlerini programlamak, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin esaslarını tespit etmek, yürütmek, bu faaliyetlere ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları karşılamak

Okul dışı izcilik ve spor faaliyetler ile gençlik faaliyetlerini programlamak, düzenlemek, yönetmek ve gelişmesini sağlamak; spor idarecisi, antrenör, monitör, spor elemanları ve hakemleri yetiştirmek, eğitmek, sayılarını arttırmak, eğitim merkezleri kurmak,

Sporcu ve spor kulüpleri ile gençlik derneklerinin tescil, vize, aktarma işlemlerini yapmak, spor federasyonlarının kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul ve esasları tayin ve tespit etmek,

Beden eğitimi, gençlik ve spor faaliyetleri için gerekli olan gençlik merkezler, otelleri, kampları ile saha tesis ve malzemelerini yapmak, yaptırmak, işletmek ve bu tesisleri vatandaşın istifadesine sunmak,

Sporcu sağlığı ile ilgili tedbirleri almak, sporcu sağlık merkezleri açmak, açtırmak, işletmek, işletilmesine yardımcı olmak, sporcuların sigortalanması işlemlerini yapmak ve yaptırmak,

Spor müsabakalarında milletlerarası kurulların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlamak, futbol müsabakalarında müşterek bahis (Spor Toto ve Spor Loto) düzenlemek, yönetmek,

Beden eğitimi ve spor alanında teknik bilgi ve spora ilgi arttıracak yayınlar yapmak, faaliyetlerde bulunmak, gençliğin boş zamanlarının değerlendirilmesi hususunda diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak,

Milletlerarası spor temas ve münasebetlerinde resmi merci görevi yapmak, bu kanuna göre tescili yapılmış bulunan spor kulüp ve kuruluşları ile spor amacını taşıyan teşekkül, sporcu ve spor elemanlarını denetlemek,

Başarılı sporculara ve çalıştırıcılara ayni ve nakdi yardım yapmak ve yapılmasını sağlamak, ödüllendirmek, İlgili mevzuat ve Bakanlıkça verilen benzeri görevleri yapmaktır (Karakullukçu, 2008).

2.2. Rekreasyon

2.2.1. Rekreasyon kavramı

Latinceki “recreate”, “yeniden yaratılma, yenilenme” kelimesinden gelmekte olan rekreasyon günlük işlerin sonundaki yaşam anlamıyla boş zamanlarda bireylerin yaptıkları etkinlikler bütünü olarak işten veya zorunluluktan geriye kalan zaman olarak da ifade edilmektedir (Ceylan, 2019, s. 6). Türkçede boş zamanlarda yapılan değerlendirmeler olarak ifade edilmekte olan rekreasyon, günlük rutin faaliyetlerin tümü dışındaki zamanları kapsamakla beraber alan yazıda herhangi bir yükümlülük olmadan değerlendirilebilir potansiyeli olan boş zamanlarla ilişkili bir kavramdır. Diğer bir deyişle rekreasyon dediğimiz şey bireylerin iş, görev ve ödev gibi yerine getirilmesi gereken sorumlulukları artıran zamanlarda dinlenmek, eğlenmek vb. bireysel açıdan gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler ya da deneyimlerdir (Şahin ve Kocabulut, 2014, s.47).

Birçok anlamın yüklendiği ve kapsamına birçok şeyin girebildiği sosyal aktiviteler olarak anlandırılmaktadır. Ancak araştırmacılar arasında hangi etkinlik ve

faaliyetin rekreasyonun kendisi olduğu konusunda ortak bir fikir yoksa da birçok rekreasyon tanımlayıcı teorilerde oyun ile aynı kavram olarak değerlendirenler olduğu gibi farklı kavramlar olduğu ve yetişkin aktiviteleri olarak değerlendirilmesi gerektiği sebebiyle de oyunun çocuk aktivitesi olduğu konusunda da düşünceler mevcuttur (Öztürk, 2018, s. 35-36). Rekreasyon faaliyetleri çeşitli özellikleriyle beraber uygulandığı alanları da çeşitlendirmektedir. Aristo tarafından da incelenmiş bir konu olan rekreasyon, boş zaman ilişkisi çerçevesinde üç kategoride değerlendirilmiştir. Bu kategorilendirme bağlamında düşünme, eğlence (yani rekreasyon) ve neşelenme kavramları öne çıkmıştır. Burada rekreasyon eğlencenin aktif katılımcı yönü olarak Aristo tarafından boş zamanın rekreasyon için kullanılmıştır (Gümüş, 2016, s. 12-13).

Boş zaman ve rekreasyon bilim dalları ilk olarak ABD'de 1920'lerin ortalarında olmuştur. Amerikan Ulusal Rekreasyon Kurumu (NRPA), profesyonel rekreasyon ve boş zaman yöneticileri yetiştirmek üzere eğitim programı geliştirmişlerdir. 1940'lı yıllarda ise boş zaman ve rekreasyon konularıyla ilgilenilirken, Kuzey Amerika'da üniversiteler programlarına boş zaman ile ilişkili dersleri eklemiştir (Kızanıklı, 2014, s. 49). Amerikan Rekreasyon Birliği'nin mesleki eğitim birimi ise, 1950 yılının sonlarına doğru kolej ve üniversitelerde rekreasyon eğitimi ile ilgili araştırmalara, 1965-1975 yılları arasında da, yüksek öğretim kurumlarında rekreasyon alanında mesleki programlar yer almaya başlamıştır. Türkiye'de 1966 yılında rekreasyon alanında ilk akademik çalışmaların yapılmaya başlanmıştır (Çavdar, 2019, s. 17).

Sevil (2015)'e göre rekreasyon, fiziksel bir gelişim veya yapı değil, psikolojik bir ses olarak kabul edilir. Bir kişiyi önermek, yaşam tarzındaki psikolojik tepkiye karşı bir tutum, tutum ve kişisel tepkidir. İnsanların kendilerini keşfetmelerini, eğlence yoluyla kabul görmelerini ve denge kazanmalarını sağlayan bir araç vardır. Sınırlı bir süre özgürce yaşayabilme yeteneği olan eğlence, bireysel eksiklikleri ve zayıflıkları ortadan kaldıracak, onlara barış içinde yaşamayı öğreten ve bireyler arasındaki ilişkileri aktif olarak yönlendirebilen bir olgudur.

Hazar'a (2003, s.21) göre rekreasyon, bireylerin boş zaman diliminde, gönüllü olarak katıldıkları ve doyum sağladıkları para kazanma amacı taşımayan etkinliklerdir.

Genel olarak konu üzerinde yapılmış çalışmalardan yola çıkılarak rekreasyon, yukarıda söz konusu ettiğimiz özellikleriyle beraber bireyi canlandıran ve mutluluk veren, aktif ve pasif olarak yapılan ve her türlü etkinlikler olarak ifade edilebilir (Çoruh, 2013, s. 10).

2.2.2. Rekreasyonun sınıflandırılması

Rekreasyon etkinlikleri gerçekleştirildiği yere, katılımcı sayısına ve uygulanma biçimine göre bazı sınıflara ayrılmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalarda rekreasyon etkinlikleri mekânsal açıdan, faaliyetlere katılım biçimi açısından, yerel nitelikleri yönünden, katılımcı sayısına fonksiyonel özelliklerine göre gruplandırılmaktadır (Hazar, 2003, s. 22). Söz konusu sınıflandırmaya göre rekreasyon etkinlikleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

Mekânsal açıdan rekreasyon faaliyetleri: Rekreasyon türlerini mekânsal olarak değerlendirdiğimizde iki ayrı sınıflandırmanın ortaya çıktığı dikkati çekmektedir. Bunlar açık ve kapalı alan rekreasyonlarıdır.

Kapalı alan rekreasyon etkinlikleri toplumun kullanımı için ayrılmış kapalı yerlerde yapılan boş zaman etkinliklerinden meydana gelir. Kapalı alanlarda gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetlerinin başında sergi, defile gibi faaliyetlere katılma, kongre, kutlama ve toplantılara katılma ve kapalı ortamlardaki sağlıklı yaşam faaliyetlerine katılma yer almaktadır (Hazar, 1999, s. 29).

Kapalı alan rekreasyonu katılımcıların maddi gelir beklentisi olmaksızın, boş vakitlerinde gerçekleştirdiği; zinde, dinamik ve sağlıklı kalmayı hedefleyen, sosyalleşme, eğlence ve doyum sağlayan, kapalı alanlarda (spor salonu, spor/fitness salonu, kapalı stadyum, pist) yapılan, çoğu zaman fiziksel egzersize dayalı rekreatif spor etkinliklerinin tümü olarak tanımlanmaktadır (Şahin ve Kocabulut, 2014, s. 8).

Açık alanda gerçekleştirilen rekreatif etkinlikler ise spor salonu vb. gibi kapalı alanların dışında gerçekleştirilen rekreatif etkinliklerden oluşmaktadır. Açık ortamda yapılan rekreatif etkinliklerle bireyler sorumluluk almayı, risk almayı, grup olarak hareket etmeyi, kendi becerilerini geliştirmeyi öğrenirler. Yine bu niteliklerin açık alan etkinliklerinin toplumsam yönüne dikkat çektiği ifade edilebilir (Tütüncü ve Aydın 2014, s. 118). Bazı etkinlikler hem açık hem de kapalı alanlarda yapılabilir. Örneğin; sportif rekreasyon etkinlikleri kapalı alanlarda yapıldığı gibi açık alanlarda da gerçekleştirilebilmektedir (Demiral, 2018, s. 10).

Etkinliklere katılma şekline göre rekreasyon faaliyetleri: Faaliyetlere katılım çeşitlerine göre rekreasyon türleri etken ve edilgen rekreasyon etkinlikleri olarak iki gruba ayrılır (Hazar, 1999, s. 30):

Etken rekreasyon etkinlikleri bireylerin aktif şekilde yer aldıkları boş zamanı değerlendirme aktiviteleridir. Bunların başında bireysel ya da grup olarak spor karşılaşmalarına katılım gelmektedir.

Edilgen rekreasyon ise bireylerin doğrudan içinde bulunmadıkları ancak seyirci ya da izleyici olarak katılım gösterdikleri faaliyetlerdir. Bu rekreasyon faaliyetlerinin başında sanatsal ya da spora yönelik bir faaliyeti izleme gelmektedir

Yerel sınıflamaya göre rekreasyon faaliyetleri: Yerel sınıflandırmaya göre gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri kırsal ve kentsel faaliyetleri kapsamında ele alınırken, piknik yapma, dağcılık ya da balık tutma gibi etkinlikler kırsal rekreasyon kapsamında değerlendirilir (Sevil vd., 2012, s. 16).

Bir başka yaklaşımda yerel sınıflamaya göre gerçekleştirilen rekreasyon etkinlikler ulusal ve uluslararası rekreasyon şeklinde iki gruba ayrılır. Ulusal rekreasyonda ülke kapsamındaki kişi ve kuruluşların katılım gösterdikleri faaliyetler söz konusudur. Uluslararası rekreasyon etkinlikleri ise yurt dışından katılımın olduğu veya bireyin kendi ülkesi haricinde bir faaliyete katılması ile gerçekleşen rekreasyon faaliyetleridir. Bunların başında uluslararası festivaller gelmektedir (Hazar, 1999, s. 30).

Katılımcıların sayısına göre rekreasyon faaliyetleri: Katılımcı sayısına göre gerçekleştirilen rekreasyon etkinlikleri bireysel ve grupla yapılan rekreasyon aktivitelerinden oluşur. Evde yalnız başına müzik dinleme, kitap okuma veya televizyon seyretme bireysel rekreasyon faaliyetlerinin başında yer almaktadır. Grup olarak yapılan rekreasyon aktivitelerinde ise kişi belli bir arkadaş çevresi ya da grupla birlikte rekreasyon faaliyetlerine katılır. Bunların başında ise kutlama yemeğine katılım, grupla beraber sinemaya gitme gibi faaliyetler gelmektedir (Demiral, 2018, s. 10; Hazar, 2003, s. 31).

Fonksiyonel açıdan rekreasyon faaliyetleri: Fonksiyonel açıdan ele alındığı zaman rekreasyon faaliyetleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Hazar, 2003, s. 24);

Ticari rekreasyon: Ticari kaygı taşıyan organizatörlerin gerçekleştirdikleri ve insanların ücret karşılığında dahil oldukları boş zaman faaliyetleridir. Ücret karşılığında konser, sempozyum ya da kongrelere gitmek bu etkinliklere örnek teşkil edebilir.

Estetik rekreasyon: Ünlü sanat faaliyetlerinin seyredilmesi, ünlü müzik eserlerinin dinlenmesi gibi faaliyetler estetik rekreasyon etkinlikleri kapsamında yer almaktadır. Bu rekreasyon faaliyetlerine genel olarak yüksek kültür, eğitim ve gelir seviyesindeki bireyler katılım gösterirler.

Sağlık rekreasyonu: Sağlığı korumaya ya da tedavi etmeye ilişkin hizmetlerin yer aldığı rekreasyon etkinlikleridir (sportif etkinlikler, kaplıcalara gitme, sauna ve masaj etkinlikleri vb.).

Fiziksel rekreasyon: Fiziksel rekreasyon faaliyetleri açık ya da kapalı mekanlarda yapılan her çeşit sportif veya fiziksel faaliyetten meydana gelir.

Sanatsal rekreasyon: Sanatsal rekreasyon etkinlikleri insanların sanatsal yönlerini geliştiren veya arttıran faaliyetlerdir. Plastik işleri, boyama, metal işleri, kuyumculuk, seramik işleri, dizayn vb. bu grup kapsamındadır.

Kültürel rekreasyon: Etkinliğe katılan kişilerin bilgi ve yeteneklerini artırmaya ilişkin aktivitelerin bulunduğu rekreasyon faaliyetleridir. Kültürel rekreasyon etkinliklerinin başında kurum ve kuruluşların düzenledikleri şenlik, kutlama, panayır, sergi, günübirlik turistik geziler ve kurslar gibi etkinlikler gelmektedir.

Turistik rekreasyon: İnsanların boş vakitlerini turistik seyahat ve etkinliklerle geçirdikleri rekreasyon türüdür.

2.2.3. Rekreasyonun nitelikleri ve özellikleri

Çalışma hayatındaki monotonluk ve yoğun enerji sarf etme bakımından harcanan enerjinin tekrar kazanılması, oluşan stres ve baskı durumlarının ortadan kalkması konusunda boş zamanların doğru şekilde değerlendirilmesi yoluyla bu zamanın bilinçli şekilde fiziksel, zihinsel ve duygusal doyuma ulaşma gibi durumlarla gelişim gösteren rekreasyon, özellikleri bakımından birey katılımını ve gönüllülük esaslıdır.

Bu doğrultuda rekreasyonun birçok özelliği vardır. Rekreasyonun özellikleri maddeler halinde sıralanmıştır (Karaküçük, 2005; Uzun, 2016; Akgül ve Karaküçük, 2016: 14; Çavdar, 2019, s. 19-20):

- “- Rekreasyon etkinlikler gönüllü bir şekilde olmalıdır,”
- “- Bu aktiviteler, boş zaman da yapılır,”
- “- Özgürlük duygusu kazandırır,”
- “- Etkinliklere katılım sürekliliği ve iştirak mecburiyeti yoktur,”
- “- Her yaşta bireyler katılabilir,”
- “- Rekreasyonelekinlikler yılın tüm zamanı her türlü iklim şartına göre şekillenebilir,”
- “- Rekreasyon kişide doyum sağlayan ve mutluluk getiren bir etkinliktir,”

“- Rekreasyon, insanların üretken olmasını kendilerini ifade edebilmelerini imkân sunan aktivitelerden oluşmaktadır,”

“- Rekreasyonel etkinliklerin kişiye göre değişen farklı amaçları vardır,”

“- Rekreatif faaliyetlerin kişilere bireysel ve sosyal özellikler kazandırması beklenir,”

“- Rekreatif faaliyetler, toplumun gelenek ve göreneklerine uygun nitelikler taşımalıdır,”

“- Rekreasyon, çoklu faaliyetler yapabilme imkânı verir,”

“- Rekreasyon faaliyetleri uzaman kişiler tarafından yönetilir,”

“- Rekreasyon faaliyetleri, alanında uzman kişilerce de yapılabilir fakat kişiler olmasa da aktivitelerin yapılmasında bir güçlük yoktur”

“- Rekreasyon, rekreatif faaliyetlere katılımın neticesinde ortaya çıkan bir tecrübedir”

Bunların yanı sıra rekreasyon, kişilerin çok yönlü olumlu gelişimlerini hedefler. Rekreasyon etkinlikleri, gönüllü katılımı içerir. İlgi, özgürlük ve verimlilik esastır (Çoruh, 2013, s. 14). Sonuç olarak rekreasyon; bireylerin boş zamanlarında zevk ve neşe veren her türlü etkinliklerden oluşmaktadır (Öztürk, 2018, s. 36).

2.2.4. Rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenleri

Rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerini Karaküçük ve Gürbüz (2007) 6 başlık altında özetlemişlerdir:

-Fiziksel yönden ihtiyaç: Doğada fiziksel aktivite ve spor yapılarak geçirilen zaman sonucunda, fiziksel açıdan iyilik ve sağlık kazanma amacı taşıyan kişilerde tatmin duygusu oluşturmaktadır.

-Sosyal yönden ihtiyaç: İnsanların hem aile içi hemde toplumsal yönden olan sosyalleşme süreçlerine katkıda bulunmaktır.

-Psikolojik yönden ihtiyaç: Toplumun stresle başa çıkabilmesinde yardımcı olarak gerçekleştirilen rekreasyonel aktiviteler, olumlu açıdan sosyal ilişkileri düzenlerler.

-Kişisel beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi yönüyle ihtiyaç: Kişilerin kendi beceri ve potansiyellerini keşfetmeleri, isteyerek deneyim kazanmaları amacıyla rekreatif faaliyetlerde bulunması doğru orantılıdır.

-Duygusal yönden ihtiyaç: Serbest zamanlarını değerlendirmek isteyen bireyleri, değişik faaliyetlere katılma konusunda motive eden unsurların başında, bireylerin duygu durumları gelmektedir. Bireyden bireye farklılık gösteren bu duygu durumları, insanların rekreasyonel aktiviteler

2.2.5. Rekreasyonun Türkiye ve Dünya’da tarihsel gelişimi

Boş zaman kavramı ilk çağlardan beri olsa da bilinçli ve istemli olarak oluşmuş boş zaman süreci incelendiğinde Antik Yunan toplumunda karşımıza çıkmaktadır. Antik Yunanda demokrasiye olan bağlılık toplumdaki sosyal yaşam tarzları üzerine etki yaratmıştır. Sosyal hayat sürecinde çalışma zamanı dışında halkta boş zaman aktivitelerine bilinçli ve istemli bir şekilde zaman ayırdığı görülmektedir. Antik Yunanda profesyonel spor, eğlence ve yarışmalar “boş zaman ahlakının” doğumuna neden olmuştur. Yunanlılarda boş zaman Plato ve Aristoteles’in yazılarının bir sonucu olarak kesinlik kazanmıştır, onlara göre sağlıklı yenilik yaratılması bireyin boş zamanlara sahip olması ile mümkün olduğu düşünülüyordu. Zira bir Yunanlı sadece bu şekilde kendini yenileyebilir ve bir şeyler icat edebilirdi (Üstün, 2018).

Romalılar ise Antik Yunan toplumundan farklı olarak boş zaman bir lüks olarak görmüş ve boş zaman yaratabilmek ve etkinliklerde bulunmak bir statü olarak değerlendirilmekteydi. Onlara güçlkle kazanılmış bir başarı sonrasında eğlence ve kutlama merasimleri gerçekleştirilirdi (Juniu, 2000).

Rönesans ve Reform hareketleriyle özellikle Avrupa olmak üzere dünyada gelişim ve sanayileşme hızlanmış bunun sonucunda fabrikalarda çalışma hayatı şekillenmeye başlamıştır. Bu şekillenme beraberinde önemli değişikliklerin meydana geldiği 18’ inci yüzyıl sonlarına doğru oluşmuş ve I. Sanayi Devrimi döneminde çalışmaya büyük önem verilmesi ile insanların verimli çalışmakla gerek bireysel gerekse toplumsal kalkınmayı sağlayabilecekleri ve refah kazanımı sağlama düşüncesi sonucunda haftalık 70 saati aşan mesailer oluşmaya başlamıştır (Yerlisu ve ark., 2018).

Bu yoğun tempo da boş zaman sadece dinlenme için kullanılan bir hale gelmiştir. Bu durum bireylerde etkin boş zaman kavramının unutulmasına ve boş zamanda sadece dinlenme ve ataletli duruş sergilenmesine neden olması ile psikolojik, sosyolojik ve teknolojik gelişimlerde statülü boş zamanı yaşayabilen ellere kaldı. 1870’li yıllarda II. Sanayi devrimi ile birlikte gelişen teknoloji ve artan nüfus ile birlikte çalışma saatlerinin yüksekliliği ve tekrar bilinçlenme ile daha fazla boş zamanın kazanılacağı bir takım olaylar

ile işçiler kazanımlar elde etti ve 1930' lu yıllardan sonra insan yaşamındaki iş ve yaşam şartlarını hafifletilerek fazla boş zaman kazanımını sağlanmaya başlamış oldu (Küçük, 2017).

2.3. Sosyal Onay

2.3.1. Sosyal onay ihtiyacı kavramı

Sosyal Onay, kişilerin beklentilerinin ve yargılarının önemsendiği, toplumsal açıdan sosyal etkileşimlerin kişisel uyumu açısından davranışları olarak ifade edilmektedir. Leite ve Beretvas'a göre bireyin onaylanmamaktan kaçınmak yoluyla diğerlerinin onayını araması şeklinde açıklanmıştır. Bireyler arasındaki etkileşimlerde büyük role sahip olan bu ihtiyaç sosyal ilişkilerde başkalarının istek ve beklentilerinin önemsendiği ve bunlara göre yaşamasına sebep olabilen bir durumdur (Karaşar, 2014, s. 14).

Horney (1942) sosyal onayı bir “onaylanma ihtiyacı” olarak değerlendirmiş ve ilk ele alan kişi olarak herhangi bir durum veya nesne ayırt etmeksizin başkalarını hoş tutmaya ve bunu yaparken onlar tarafından sevilip onaylanma, kabul görmeye dair duyulan ihtiyaçtan geldiğini belirtmiştir. Sosyal onaya ihtiyaç duyan bireylerin ağırlık merkezi kendisi değil başkalarıdır. Freud bu ihtiyacı süper egonun yönettiğini, kişinin aileden başlayan ebeveyn onayı alma özsaygı ve kıvanç duymasını sağlayan standartlara ulaşmaya çalışmasına yol açması şeklinde açıklamıştır. Birey çevresi genişledikçe, sosyal ilişkiler geliştikçe onay ihtiyacı da yayılmakta ve gelişmektedir (Yahşi, 2018, s. 4). Diğer kişilerden övgü almak şeklinde de açıklanmış olan sosyal onay ihtiyacı, iyi bir birey olarak kabul görme ihtiyacı olarak da açıklanmıştır (Turan, 2018, s. 16).

2.3.2. İhtiyaç kuramları ve sosyal onay ihtiyacı

Bireyin harekete geçmesi çoğu zaman bir eksikliğe işaret eden ve kişide gerilime neden olan ihtiyaç kavramı nedeniyle olmaktadır. Kişiyi harekete geçiren ihtiyaçlar konusunda, Henry Murray (1938), Abraham Maslow (1954) ve McClelland (1971) gibi ihtiyaç kuramcılarının, kuramlarında sosyal onay kavramına yer verdikleri görülmüştür (Karaşar, 2014).

2.3.2.1. Murray ve ihtiyaçlar kuramı

Murray (1938), ihtiyaçları iki boyutta incelemiştir. Birincisi; yeme, içme, hava, su, cinsellik gibi ihtiyaçlar olan biyolojik kökenli ihtiyaçlar, İkincisi de; başarı, bağımlılık, özgürlük gibi psikolojik kökenli ihtiyaçlardır (Akt. Tatarlı, 2015). Murray (1938) her insanın ihtiyaçlar hiyerarşisi olduğunu savunmuştur. Yakın ilişki ihtiyacı olan kişi, çok sayıda yakın arkadaşı olmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç, kişinin diğer ihtiyaçlarına oranla daha ön plana çıkıyorsa ve diğer insanlara nazaran daha fazlaysa kişi için önemli bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Örneğin; diğer gün önemli bir sınavı olan kişi, arkadaşının evindeki kutlamaya da davet edildiğinde, başarı ihtiyacı kişisel ihtiyacında yüksekse evde kalıp ders çalışmayı, kişisel ihtiyacı yüksekse davete gidip sınava çalışmamayı tercih edecektir (Burger, 2006).

Murray'a (1938) göre ihtiyaçlar; kendini suçlama, başarma, bağlılık, saldırganlık, özerklik, karşı hareket, savunma, riayet etme, gösteriş, zarardan kaçınma, kaçma, şefkat gösterme, düzen, oyun, reddetme, duygululuk, cinsellik, ilgi görme, anlama gibi ayrıştırılabilir (Akt. Burger, 2006).

2.3.2.2. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı

Maslow (1954), insan ihtiyaçlarını hiyerarşik bir yapı ile açıklamış ve ihtiyaçları beş gruba ayırarak incelemiştir. Temel gereksinimler, emniyet, sevilme ve ait hissetme, sayılma, kendini kabul ve gerçekçi olma, Maslow'un (1954) ihtiyaçlar hiyerarşisini oluşturmaktadır. Maslow (1954) insanların en alttan başlayarak ihtiyaçlarını giderdike, başka ihtiyaçların ortaya çıktığını belirtmiştir. Maslow'a (1954) göre insan ihtiyaçları içgüdüsel olarak ortaya çıkmaktadır. İnsandaki bir ihtiyaç giderildike yerine yeni ihtiyaç ortaya çıkararak insan davranışları üzerinde etkili olmaya başlar (Karaşar, 2014).

Maslow (1954) ihtiyaçların kaynağında güdülenmenin yattığını ve insan davranışlarının nedenleri incelenirken ihtiyaçları ile bağlantılı olarak incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Maslow'a (1954) göre insan ihtiyaçları belirli bir hiyerarşi içerisinde ortaya çıkmaktadır. En temelde fizyolojik ihtiyaçların yattığını, bu ihtiyaçlar giderildike yeni ihtiyaçların ortaya çıktığını, en tepede ise kendini gerçekleştirme ihtiyacının var olduğunu belirtmiştir. Maslow (1954) insanların açlık, susuzluk gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarının, güvenlik, ait olma ve sevgi gibi yakın ilişki ihtiyaçlarının daha kolay giderilebileceğini; fakat bir piramit gibi yükselen ve en tepede yer alan takdir

edilme, saygı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacının az sayıda insan tarafından giderilebileceğini belirtmiştir. İhtiyaçlar hiyerarşisinde son noktada yer alan kendini gerçekleştirme basamağına; yaşadığı hayatı anlamlı gören, karşılıksız yardıma koşan, yardımsever insanlarla, bilim adamları, büyük din adamları, azizler, erenler ulaşmışlardır (Cüceloğlu, 2007, s.235).

2.3.2.3. McClelland'ın başarı gereksinimi kuramı

İnsanlar yaşamlarını belirli hedeflere ulaşmak için çalışarak ve çabalayarak geçirirler. Belli standartlara ulaşmak için çalışarak ve çabalayarak geçirirler. Belli standartlara ulaşmak için başarılı olmak gerektiğini bilir ve sonucunda ulaştıkları hedeflerle tatmin olma duygusu yaşarlar. Başarı ihtiyacı bu şekilde insanları motive eder ve yüksek hedeflere ulaşmak için harekete geçirir, kişiyi güdüler. Başarı ihtiyacının temelinde, ebeveyn tutumlarının yattığı, ebeveynlerin başarı beklentileri yükseldikçe çocuklarında başarı ihtiyacının arttığı, elde edilen başarılar sonucunda ebeveynlerin kabul etme ve değer verme duygularının artması başarı ihtiyacını da artırdığını göstermiştir (Gilmer vd. 1977; Akt. Tatarlı, 2015).

Başarı motivasyonunu artıran, destekleyen ve ödülün başarı motivasyonunda ne derece önemli olduğu ile ilgili olarak, McClelland (1987, s.228) yapılan işin en iyi şekilde yapılmasının kişi için en önemli ödül olduğunu, ayrıca olumsuz eleştiri almama, aile veya öğretmen tarafından onaylanma ve memnuniyetlerini kazanma olduğunu belirtmiştir (Karaşar, 2014).

2.3.3. Sosyal onay ihtiyacı ile ilgili diğer yaklaşımlar

İhtiyaç kuramları ve erken dönemdeki uyumsuz şemalara ek olarak akılcı olmayan inançlar konusundaki kuramlar, sosyal onay ihtiyacı ile ilgili diğer yaklaşımlar olarak öne çıkmaktadır. Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı da sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili gözükmektedir. Bunların yanı sıra sosyal onay ihtiyacı, uyma davranışıyla birlikte sosyal etki ile da yakından ilişkili olarak görülebilmektedir (Günaydın, 2016).

2.3.3.1. Erken dönem uyumsuz şemalar ve sosyal onay ihtiyacı

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili birçok kuramsal açıklamalar mevcuttur. Bunlardan biri de erken dönem uyumsuz şemalar modelidir. Şemalar insanların hayatlarında oldukça önemlidir. Jeffrey Young (2003)'a göre şemalar, bireylerin erken dönemde gerek duyulan ihtiyaçların ve duygusal gereksinimlerin karşılanmaması ya da bireyin karşılaştığı zarar verici ya da travmatik deneyimler sonucunda kişide duygu, anı, his, bilişleri kapsayan yaşam boyu süreklilik gösteren yaygın bilişsel örüntülerdir (Günaydın, 2016; Boysan, 2012).

Bu kuram; çocukluk döneminde ve ergenlik dönemleri boyunca gelişen, etrafındaki insanlara odaklı, anılardan, hislerden, bedensel ve bilişsel duyumlardan oluşur ve on sekiz şema alanında oluşur (Young ve ark., 2009).

Bu alanlardan bazıları; ayrılma ve dışlanma, aşırı tetikte olma, zedelenmişmiş özerklik ve performans, başkalarına yönelimlik gibi alanlardır. Başkalarına yönelimlilik alanının içindeki onay arayıcılık şeması, etrafındaki insanlar tarafından onaylanmayı önemseme anlamına gelmektedir. Bu şemaya sahip olan kişilerin benlik saygıları başkalarının onayına dayalıdır. Bu onayı almada görülen önemli özellikler, görüntü, para ve başarı elde etmektir. Onay aracılığın yanında başkalarına yönelimliliğin içerisindeki diğer önemli şemalar ise boyun eğme ve kendini feda şemalarıdır. Bu şemanın özelliği, bireyin terk edilme, öfke gibi zorlayıcı durumlar karşısında başkasının kontrolü altına girmesidir. Birey bu tarz zorlayıcı durumlarla karşılaşmamak isterler bu sebeple de kişi kendi isteklerini görmezden gelerek karşısındaki kişiye itaat eder (Young ve ark., 2009).

Kendini feda şeması ise, diğer insanların memnuniyetlerini kendi memnuniyetlerinden üstün tutmaktır. Diğer insanların problemlerine karşı hassasiyeti içeren bu şemada, duygusal bağ kurma, koruma gibi amaçlarla başkalarının ihtiyaçlarını gidermeye çalışır Onay arayıcılık şemasının iki tane bileşeni vardır (Young ve ark., 2009).

Birinci bileşen, sevilme arzusu, sosyal kabul görme ile çevresindeki kişilere üzerinde olumlu izlenim bırakma gibi istekleri içerirken, ikinci bileşen ise daha çok narsistik bireylerde görülmektedir. Onay arayıcılığın bu özellikleri etrafındaki bireylerin takdirini ve beğenisini kazanma amacını taşır. Onay kazanmada ayrıca başarı, para ve görüntü gibi özelliklere çok önem verilmektedir. Çevresindeki kişileri memnun etmeye ve onayını almaya istekli olma gibi davranışların görüldüğü bu şemada, bazı kişiler onay almak için itaatkar davranabilirler (Young ve ark., 2009).

2.3.3.2. Ellis'in akılcı olmayan inançlar yaklaşımı ve sosyal onay ihtiyacı

İnsan davranışlarındaki problemi anlamak için akılcı olmayan inançlar üzerinde çalışan Ellis and Harper (2010)'a göre onay ihtiyacı, insanların etrafındakiler tarafından sevilmesi, onaylanması gerektiğine dair duydukları akılcı olmayan inançlardan biridir. Ona göre akılcı olmayan inançlar genellikle çocukluk döneminde aile ya da çocuğun etrafındaki bireyler tarafından öğretilir. Kişilerin kendilerine akıldışı düşünceleri ve batıl inançlarının olması da bu inançların oluşumunda etkili faktörlerdir (Corey, 2008).

Akılcı olmayan inançlar bireyler arasında yaygın olarak görülmektedir. Ellis ve Harper'a (2010) göre on bir tane akılcı olmayan inançlar mevcuttur. Bunların bazıları; yaşadığı toplumda birey her zaman önemli kişiler tarafından sevilmeli ve onaylanmalıdır, bireyin kendini değerli olarak görmesi, yeterli başarılı ve yetenekli olmasına bağlıdır, bir şey istenildiği gibi olmadığı zaman bu bir felakettir, yaşamın zorluklarından ve sorumluluklarıyla yüzleşmektense bunlardan kaçmak daha kolaydır.

Birey diğer insanlarla bağımlı olmalıdır. Açıklamalar göz önüne alındığında onay ihtiyacı olan birinin akılcı olmayan inançlara sahip olabileceği düşünülebilir. Ayrıca Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramıyla sosyal onay arasında ilişki vardır. Özellikle geleneksel düzeyde iyi davranışın sosyal onaya bağlı olarak ifade edilmesi, ikisi arasındaki ilişkiyi belirtmektedir (Ellis ve Harper, 2010).

2.3.3.4. Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramı ve sosyal onay ihtiyacı

Kohlberg ve Hersh (1977) ahlak gelişimi kuramında, sosyal onayın önemli bir yeri vardır. Bu kuramda kişi doğru ve yanlış ayırt etmek için sürekli akıl yürütmektedir. Ahlak gelişimi kuramında üç dönem ve her dönemde iki evre olmak üzere toplamda altı evre bulunmaktadır.

Geleneksel düzeyin üçüncü evresinde iyi davranışlar; çevresindeki insanlara yardımda bulunmak onları memnun etmek ve onayını kazanmak olarak tanımlanmaktadır. Bu onay iyi bir insan olmayla kazanılmaktadır. İnsanların davranışları ise niyete göre değerlendirilmektedir (Kohlberg ve Hersh, 1977)

Açıklamalar göz önüne alındığında ahlak gelişimi kuramı ile sosyal onay arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Özellikle sosyal onayın geleneksel düzeydeki iyi davranışlara bağlı olduğu görülmektedir (Karaşar, 2014).

2.3.3.5. Sosyal etki-uyma ve sosyal onay ihtiyacı

İnsanların farklı karakterlere, düşüncelere, kültür yapılarına sahip olmasına rağmen bir arada yaşama ve etkileşimde bulunma isteği tarih boyunca üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bu konuyu açıklayan en önemli kavramlardan biri sosyal etki kavramıdır. Bu kavram sayesinde insanlar birbirleriyle uyumlu davranışlarda bulunur ve bir arada yaşamaktadır (Karaşar, 2014).

Sosyal etki kavramı; diğer insanların söylediklerinin, davranışlarının ya da var olmalarının düşüncelerimiz, duygularımız ve davranışlarımız üzerindeki etkisi olarak açıklanmaktadır (Aronson ve ark., 2012). Bu kavram aynı zamanda sosyal onay ihtiyacıyla da ilgili olarak görülmektedir.

Bireyin etrafındaki insanların eylemlerine göre harekete etmesine ise uyma adı verilmektedir (Freedman vd., 2003). Aronson, Wilson ve Aker (2012)' e göre ise uyma; başkaları insanlardan dolayı kişinin davranışlarını değiştirmesidir. Bireyin sosyal beğenirlik açısından kendini daha iyi göstermeye çalışan bireylerin sosyal etkiye karşı yoğun isteği vardır. Bu istek şu şekillerde görülmektedir.

Etrafındaki bireyler tarafından yönlendirilmeye müsait bir yapıları vardır, eğlenceli olmayan işlerle karşılaştıklarında bile olumlu bir tavır sergilerler, etrafındakilerle oldukça uyumludur, güzel ve hoş şeyler söyleme eğilimindedirler, zorluklarla karşılaştıklarında dikkatli bir tutum sergilerler, ikna edilmeye müsait bir yapıları vardır, sergiledikleri davranış hakkındaki düşüncelere karşı çok hassastırlar (Süzer, 2019).

Yapılan açıklamalar dikkate alındığında, sosyal etkiyle sosyal onayın birbirleriyle yakın ilişkisi olduğu söylenebilir. Bireyler yaşadığı toplumun değerlerine ve düşüncelerinden etkilenmekte ve buna göre davranışlarını sergilemektedirler. Bu bağlamda sosyal etkinin davranışlar üzerindeki çok önemli bir etkisi olduğu söylenebilir (Karaşar, 2014).

2.3.4. Sosyal onay ihtiyacı ile ilgili değişkenler

Sosyal onay ihtiyacı çeşitli değişkenler tarafından etkilenmektedir. Sosyal onay ihtiyacı sosyal kaygı, mükemmeliyetçilik, benlik kurguları ve mutlulukla ilişkili gözükmektedir. Aşağıda sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili konular ele alınmıştır.

2.3.4.1. Sosyal onay ihtiyacı ve sosyal anksiyete

Sosyal kaygı sosyal ilişkilerde iletişime girdiği insanların yanında kişinin kendisini kötü hissettiği, rezil olacağını düşünerek kötü izlenim bıraktığı ve diğer kişilerin yanında aşağılık hissedeceği, utanç duyacağı bir durumda kalmaktan korktuğu durumları ifade etmektedir. Sosyal kaygılı kişiler genellikle asosyal, kendini küçük görme ve sosyal reddedilmeden korktuğu için ilişkiye girmekten korkma davranışı sergilerler (Erözkan, 2009).

Sosyal kaygılı kişiler sosyal ilişkilerinde kendine güveni olmayan, düşük benlik saygısına sahip ve sosyal ortamda kabul edilemeyeceklerine ilişkin düşünceleri olan ve kişilerarası duyarlılığı yüksek olan kişilerdir. Diğer insanların kendileri hakkındaki düşünceleri oldukça önemlidir ve kişilerarası farkındalık düzeyleri de yüksektir. Bu bağlamda sosyal kaygı ile kişilerarası duyarlılığın benzerlik gösterdiği söylenebilir (Erözkan, 2011).

Sosyal kaygı kişide değersizlik, çaresizlik, düşük benlik saygısı, fizyolojik, sosyal ve bilişsel problemler ve buna bağlı artan kaygı, çevresindeki insanların kendisi ile ilgili duygu ve düşüncelerine bağlı oluşan kaygı ile bağlantılı kişilerarası duyarlılıkta artış gibi sonuçlara yol açabilmektedir. Özellikle ergenlik dönemindeki bireylerde ortaya çıkan sosyal kaygı ile baş edebilmek daha başarılı olabilmeleri, sosyal ortamda uyumlu olabilmeleri ve geleceğe umutla bakabilmeleri açısından son derece önemlidir (Karaşar, 2014).

2.3.4.2. Sosyal onay ihtiyacı ve mükemmeliyetçilik

Yüksek derecede onaylanma bekleyen kişiler sosyal ilişkilerinde başkalarının beklentilerine göre en üst düzeyde davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu noktada sosyal onay ihtiyacı ile mükemmeliyetçilik kavramının ilişkisi akla gelmektedir (Ergül, 2019).

Mükemmeliyetçilik; bireyin kendisine yönelik katı ve yüksek beklentilerinin olması ve beklentilerinin gerçekleşmemesi durumunda yaşanan rahatsızlık hissi olarak tanımlanmıştır (Chiba ve ark., 2009, s.334).

Mükemmeliyetçiliğin ana-baba tutumları ile olan ilişkisi bilinmektedir. Mükemmeliyetçi anne-babalar çocuklarının başarılı oldukları durumları normal karşılar; fakat herhangi bir başarısızlıkta eleştirilerini esirgemezler. Mükemmeliyetçi ebeveyn sahip çocuklar hata yapma haklarının olmadığını düşünürler, herhangi bir başarısızlıkta

anne-babadan onay göremeyeceklerini düşünerek yüksek kaygı ve korku yaşarlar. Mükemmeliyetçilik, çocukları sosyal ilişkilerinde zayıflamaya, kaçınmaya ve kaygıya iten bir durumdur (Ergül, 2019).

Mükemmeliyetçi bireylerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Erol, 2011);

- Olayları ayrıntılı düşünerek tesadüfe yer vermezler.
- Sadece mükemmel olunca başkaları tarafından sevilip, değerli görüleceklerine inanırlar.
- Kendilerine göre doğru olanı seçerken ve doğru karar verirken çok düşünürler.
- Karşılaştıkları güçlükler karşısında çok çabuk şikâyet ederler.
- Başkalarının yaptığı işi beğenmez, kendilerinin en iyi yapacağını düşünürler.
- Kaybetmekten korkar, üzülür, kazanmaya odaklanırlar.
- İş koliktirler. Verilen işi veya görevi zamanında bitirmeye ve en iyisini yapmaya çalışır, hata kabul etmezler.
- Kişilerarası ilişkilerinde tahammülsüz davranırlar. Duygularını ifade etmede zorlanırlar.
- Başkaları tarafından temiz, düzenli, dürüst olarak tanımlanırlar

İlgili alan yazında sosyal onay ihtiyacı ile mükemmeliyetçilik arasında ilişki olduğu; fakat bununla ilgili çok az sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda mükemmeliyetçi tutuma sahip kişilerin, diğer insanların düşünce ve davranışlarına karşı duyarlı olabilecekleri ve buna bağlı olarak da sosyal onay ihtiyaçlarının da yüksek olabileceği görülmektedir (Karaşar, 2014).

2.3.4.3. Sosyal onay ihtiyacı ve mutluluk

Mutluluk kişinin yüksek düzeyde doyum sağladığı, gidişatın iyi yönde olduğu ve övgüyü hak eden bir yaşam olarak açıklanmaktadır. Mutluluk zihin, fiziksel arzular ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki denge sonucunda ortaya çıkan durum olarak açıklanmıştır (Marar, 2004).

Alan yazında mutluluk ile sosyal onay ihtiyacı arasında az sayıda araştırma bulunduğu görülmüştür. Karaşar (2014); 287 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada mutluluğun sosyal onay ihtiyacı ile ilişkili bulunmadığı sonucuna varmıştır.

2.3.4.4. Sosyal onay ihtiyacı ve benlik kurgusu

İnsanlar içerisinde yaşadıkları kültürün özelliklerini gittikleri farklı ortamlarda ortaya çıkarırlar. Bu nedenle kültür, insan benliğinin oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Farklı kültürel değerlere sahip insanlar da farklı benliklere sahiptir denilebilir (Ercan, 2008).

Kültür, belirli bir toplumun, üyelerinin doğada bulabileceklerinden daha fazla doyum sağlayabilmeleri için başardığı tüm maddi ve davranışsal düzenlemelerin örüntüsüdür. İnsanın toplum içerisinde oluşturduğu, inandığı ve anlam yüklediği değerleri, sanatsal faaliyetleri, örf-adetleri, sahip olduğu donanım ve becerileri kapsar (Kağıtçıbaşı, 2010, s.380).

Diener ve Biswas (2008); kültürel grupları bireyci ve toplulukçu olarak ikiye ayırmış, kişinin toplumdan önce geldiği gruplar bireyci toplum, toplumun kişiden önce geldiği gruplar toplulukçu toplum olarak açıklanmıştır. Toplulukçu toplumlarda kişilerarası birlikte bağlılık, sosyal destek ve sosyal uyum olduğu dikkat çekmektedir (akt. Karaşar, 2014).

Yapılan araştırmalarda toplumsal değerler ve kültürün kişilerarası ilişkileri belirlediği görülmüştür. İçinde yaşanan kültür, çevrenin kişi üzerindeki etkisini önemli kılmasına neden olursa kişiler daha sosyal ilişkilerde uyumlu davranmaya özen gösterirler. Bunun yanında kendi isteklerine göre değil de toplumun isteklerine, beklentilerine göre davranırlar (Karaşar, 2014).

2.3.5. Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili araştırmalar

Sosyal onay ihtiyacına yönelik yapılan yurt dışı çalışmalarının 1960'lı yıllara dayandığı; ancak yurt içinde Karaşar'dan (2014) önce bu kavramın genellikle alt boyutlarda yer aldığı görülmüştür. Karaşar'ın (2014) sosyal onay ihtiyacı ölçeği geliştirmesiyle birlikte yurt içi çalışmalarında sosyal onay ihtiyacı doğrudan ele alınarak çalışmalarda yer edinmiştir.

Aşağıda yurt içinde ve yurt dışında yapılan bu araştırmalara, kronolojik bir sıra ve elde edilen bulgulara yönelik özet bilgiler ile birlikte yer verilmiştir.

2.3.5.1. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Crowl (2001) yüksek ve düşük düzey olarak sınıflandırılmış kadınlardan oluşan ilkokul öğretmenleri üzerinde bir uygulama yapmış olup; sosyal onay ihtiyacı ile not verme davranışlarının ilişkilerini araştırmıştır. Yapılan araştırmada sosyal onay ihtiyacı Marlowe-Crowne'nun sosyal beğenirlik ölçeği ile ölçülmüştür. Araştırma kapsamında da belirlenen öğretmenlerin öğrencilerine de iki soru sorulmuş olup 10 tane kısa yanıt istenmiştir. Sorulardan biri “Keşif ile buluş arasındaki fark nedir?” şeklinde olup öğretmenlerin bunları puanlamaları istenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre sosyal onay ihtiyacı yüksek olan öğretmenlerin, sosyal onay ihtiyacı düşük olan öğretmenlere göre daha yüksek not verdikleri belirtilmiştir. Bu sonuç üzerinde seçilen öğretmenlerin yaşları (25-36 yaş aralığı), deneyimleri, çalıştıkları okul tipinin herhangi bir etkisinin olmadığı da eklenmiştir.

Sosik ve Dinger (2007) liderlik stilleri, liderlerin kişilik özellikleri ve vizyonlarının ilişkilerini incelemiş olup bu süreçte; on dört haftadan oluşan liderlere yönelik gelişim kursunu oluşturulmuş olup altı ayrı sektöre ait 183 işletmeci-yönetici kursun ikinci haftasına gelindiğinde sosyal güç ve sosyal onay ihtiyaçlarına, buna ek olarak kendini ayarlama durumlarına yönelik geri bildirimde bulunmuştur. Kursun üçüncü haftasında 809 kişiden oluşan alt kademe çalışanlarından yöneticilerinin liderlik stillerine yönelik geri bildirim vermeleri istenmiştir. On dört haftalık kurs sürecinin tamamlanmasıyla yöneticiler de kendi vizyonlarına yönelik bildirimde bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre liderlerin sosyal güç ve sosyal onay ihtiyaçlarının, kendini ayarlama durumlarının ilişkileri etkilediği belirtilmiştir.

Twenge ve Campbell (2008), 1930'lu yıllardan günümüze kadar tutum, kişilik, psikopatoloji ya da davranış ölçeklerini tamamlayan 1.4 milyon kişi üzerinden elde edilen bilgiler ile günümüz iş dünyasını araştırmış olup elde edilmiş olan verilerin bugünün iş dünyasını nasıl etkilediğine yönelik çalışma yapmışlardır. Araştırmada kullanılan verilerin özellikle son 8 yıla ait psikolojik ölçekler ile üniversite öğrencilerine yönelik araştırma raporlarından elde edildiği belirtmiş olup; Ben Nesli ya da Milenyumcular ve Y Kuşağı olarak da bilinen kuşağı ait bulgulara yüksek düzey benlik saygısı, kaygı, depresyon ve narsisizm gösterdikleri yer almaktadır. Bunlara ek olarak düşük düzey sosyal onay ihtiyacı hissettikleri belirtilmekle beraber neden olarak kontrol edilmekten hoşlanmamaları gösterilebilmektedir.

2.3.5.2. Yurtiçinde yapılan araştırmalar

Karaşar (2014) üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma yapmış olup; sosyal onay ihtiyacı ile mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı, benlik kurgusu ve mutluluk değişkenlerinin arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırma kapsamında Karaşar (2014) başlangıç olarak Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği geliştirmiş olup geçerlilik ve güvenirlik analizlerini yapmıştır. Ardından 257 kız ve 30 erkek olmak üzere 287 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal kaygının, kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin ve benlik kurgusunun alt boyutlarından toplulukçu benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacını yordadığı belirtilmiş olup; sosyal onay ihtiyacının doğum sırası ve cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı ancak sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark oluşturduğu, 3.sınıf öğrencilerinin 4. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı duydukları belirtilmiştir.

Yalçınkaya ve ark. (2019) ergenlerde iyilik hali ve sosyal onay ihtiyacını yaş, cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, ebeveynlerin meslekleri, ailenin ekonomik durumu, kişilerin ailedeki doğum sırası, kişinin akademik başarısı ve uyruklarına göre incelemiştir. Bu kapsamda KKTC’de Mağusa ve Lefkoşa ortaokullarından 150 kişiden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre; ergenlerin sosyal onay ihtiyaçlarının ortanın üzerinde olduğu, bu ihtiyacın uyruklara ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Ek olarak ergenlerin iyilik hali düzeyi ile sosyal onay ihtiyaçları arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir.

Değirmenci (2019) geniş aile ve çekirdek ailede yetişen bireylerde benliğin farklılaşması ve sosyal onay ihtiyacının ilişkisini incelemiş elde edilen bulgulara göre sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşma düzeyi arasında ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre sosyal onay ihtiyacı farklılaşmazken, benliğin ayrımlaşmasında farklılık olduğu belirtilmiştir. Yaş değişkeni ele alındığında 50 ve üzeri grubunun 18-24 yaş grubuna göre daha yüksek düzey sosyal onay ihtiyacı hissettiği, eğitim düzeyinin artması ile sosyal onay ihtiyacında düşüş yaşandığı belirtilmektedir.

Karaşar (2020) sosyal onay ihtiyacı ile narsisizm arasındaki ilişkiyi incelemiş olup araştırma dahilinde 178 kız, 70 erkek olmak üzere toplam 248 üniversite öğrencisinden veri toplamıştır. Araştırma kapsamında kırılğan narsisizm ile sosyal onay ihtiyacı arasında orta düzey ve pozitif bir ilişkinin olduğu ; büyüklenmeci narsisizm ile sosyal onay arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte sosyal onay

ihtiyacı ve narsisizmin cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirtilmektedir.

Canlı ve Karaşar (2020) majör depresif bozukluğun yordayıcılarını araştırmış oldukları çalışmalarında sosyal onay ihtiyacı ve benlik saygısını depresyonun yordayıcıları olarak incelemişlerdir. Yapmış oldukları araştırmada 117 kişiden veri toplamışlardır. Çalışmaları sonucunda sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından sosyal geri çekilmenin benlik saygısı ile depresyonun %33'ünü açıkladığını belirtmişlerdir. Buna ek olarak benlik saygısının depresyonu en fazla açıklayan değişken olduğunu eklemişlerdir. Diğer alt boyutlardan olumlu izlenim bırakma ve başkalarının yargılarına duyarlılık boyutlarının depresyonu yordamadığını belirtmişlerdir. Son olarak sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarından olumlu izlenim bırakma boyutunun erkeklerde kızlara göre daha yüksek olduğu ve bekar hastaların evli olanlara göre daha yüksek düzey olumlu izlenim bırakma puanlarının olduğu çalışmadan elde edilen bulgular arasında yer almaktadır.

2.4. Boyun Eğici Davranışlar

2.4.1. Boyun eğici davranış kavramı

Bir bireyin başkalarının istediğini kendisi istemediği halde buna uyarak isteneni yaptığı durumda tipik olarak bir boyun eğici davranış sergilediği söylenebilir. İstemediği halde bireyin yaptığı bu davranışa “boyun eğme davranış” denmektedir. Bu çerçevede, boyun eğme, daha çok bireyin değer yargılarını, kanılarını, düşünce ve yaklaşımlarını otoritenin istediği doğrultuda değiştirmesi veya davranışına şekil vermesi boyun eğici davranışlardır. Diğer bir ifadeyle boyun eğme, zorlayıcı olmama, başkalarının gücünü, otoritesini ve duygularını dikkate alırken kişinin kendi düşünce ve duygularını savunamamasıdır. Otoriteye bağlılık gösteren eğilimsel bağlılıktır. İnsanlarda boyun eğici davranış, saldırgan davranış ve hakkını kollayan, sahip çıkan atılgan davranış olmak üzere üç kişilik özelliği görülmektedir. Pasif, çekingen, başkalarını incitmemeye, kırmamaya özen gösteren, iyilik sever olmaya özen gösteren, evet demeye meyilli davranış gösteren kişilerde gözlenen bir kişilik özelliğidir (Eraydın, 2010, s. 46).

Gözlenen bu kişilik özellikleri, çatışma ve kaygıdan kurtulmak amacıyla diğer bireylerden gelen etkileri kolayca kabul ederek tartışmasız ve eleştirmeden uyum gösterme olarak da tipik boyun eğici davranış olarak kendini göstermektedir. Yapılan araştırmalarda genel itibarıyla boyun eğici davranışların kaynağı olarak özellikle aile

ortamına bilhassa baskıcı, disiplinli, kısıtlayıcı ve denetimli ebeveyn tutumlarına atıfta bulunmaktadır. Bu sebeple boyun eğici davranış sergileme durumu ailedeki tutum ve davranışlar, bireyin aileye olan bağlılığı ve diğer duygusal içsel süreçlerle de ilişkilidir (Bulut, 2005, s. 27).

2.4.2. Boyun eğici davranışlar ile ilgili kuramlar

İlgili alanyazın incelendiğinde boyun eğici davranışların araştırmacılar tarafından Sosyal Baskınlık ve Sosyal Sıralama Kuramları ile birlikte değerlendirildiği görülmüştür.

Sosyal Sıralama Kuramı genel anlamda bireyin kendisini diğer bireyler ile çatışma veya yarış içerisinde hissettikleri pozisyonlarda yarışı kazanma veya çatışmayı çözme ihtimallerinin düşük olduğunu sezdikleri durumlarda ve bununla birlikte olarak kendilerini sosyo-ekonomik anlamda diğerine kıyasla daha alt seviyede olduğunu algıladıkları süreçlerde çatışmadan, yarıştan kaçma ve boyun eğici davranışlar gösterme eğiliminde olduklarını kabul eder (Gilbert, 2001).

Boyun eğici davranışlar Sosyal Sıralama Kuramı kapsamında değerlendirildiğinde, kişi kendini diğerleri ile karşılaştırdıktan sonra ikinci sınıf gibi algılayıp, toplumsal destek sistemi dahilinde kendisini diğerlerinden aşağı konumda kabul etmektedir. Bireyin içerisinde bulunduğu pozisyona bakılmaksızın, kendisini rekabetçi olabilecek sıralama durumlarında hissederken aşağılanmak üzere olarak algılayabilmekte ve içinde bulunduğu toplumun özellikleri ile de bağlantılı biçimde kıyasta bulunarak suçluluk ve utanç duyguları hissedebilmektedir. Bu tür durumlar bireyi toplumda arka plana itebilmekte, bireyin cesaretini kırabilmekte ve aynı zamanda çekingen biri haline gelmesine sebep olabilmektedir (Şahin ve Şahin, 1992).

Gilbert ve Allan'a (1994) göre çekingenlik, boyun eğme davranışları ve bu türdeki olası senaryoların oluşması korku temelli olarak da ortaya çıkmaktadır. Kişiler kendilerini sosyal sıralamanın alt seviyelerinde hissettikleri bazı durumlarda çekingen kalabilmekte ve bu tür durumlarda atılğan olamayıp boyun eğici davranış ve tutumlar sergileyebilmektedirler. Bu durum çalışmalarında vurgulamış oldukları çekingenlik faktörü sosyal baskınlık kuramına da işaret etmektedir.

Sosyal Baskınlık Kuramına göre kendini herhangi bir sebepten ötürü sosyo-ekonomik olarak diğerinden daha aşağıda gören birey diğerine karşı çekingen davranabilir ve utandırılmaktan korkar. Bu bireyler genellikle boyun eğici davranışlar gösterirler ve çoğu sosyal olayda bastırılmışlık hissederler. Kendini diğerinden daha

aşağıda algılamayan bireyler bu çekingenlik ve korkuyu hissetmediklerinden dolayı boyun eğici davranışları sergileme ihtimalleri daha azdır (Gilbert, 2001).

Heckert ve ark., (2000) sosyal gereksinimler bağlamında ilişki, refah, bağımsızlık ve baskınlık terimlerini açıklamışlardır. Onlara göre toplumsal bağların sağlıklı biçimde devam edebilmesi için bu sosyal gereksinimlere ihtiyaç duyulur. Baskın olma gereksinimini güçlü durma, diğerlerinin gözünde etkili olma isteği şeklinde açıklamışlardır. En belirgin şekilde çocuk ve ergen gruplarında bireyin kendini ifade edebilmesi ve başarı arzusu, bireyi baskın olmaya sevk etmektedir.

Sowislo ve Orth'a (2013) göre bireyin sosyal anlamda başarılı olabilmesine etki eden faktörler arasında benlik saygısı düzeyleri de yer alır.

2.4.3. Boyun eğici davranışların nedenleri

Boyun eğici davranış; benlik saygılarını zedeleyerek başkalarını incitmemeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan, yardımsever, hayır demeyi bilmeyen, fikir ve düşüncelerini söylemekte çekinen, haklarını savunamayan kişilik özelliğidir (Gilbert ve Allan, 1994).

Boyun eğici davranışların ortaya çıkmasında etkisi olan üç durum vardır. Birincisi, bireyin boyun eğmesinin, diğer insanlar tarafından en doğru davranış olarak görülmesidir. Farklı toplumlarda otorite karşısında koşulsuz kabul, çocukların yapmaları gereken bir davranış olarak öğretilir. İkincisi, bireyin diğer insanlar tarafından reddedilmemek veya onaylanmak için boyun eğmesidir. Üçüncüsü ise, sosyal kuralların sorgulamadan kabul edilmesidir (Aronson ve ark., 1997, ss. 299, 308).

Boyun eğici davranışlar, bir kişinin kendi düşmanca duygularına mani olma, girişken olamama, kişisel istekleri inkar etme ve tehditlerden kaçmak için diğer insanlara yaklaşma ihtiyacını kapsayan yatıştırıcı bir strateji olarak daha düşük sosyal statü ve fonksiyonlarla alakalı algılarla ilişkilidir (Tutar ve diğerleri, 2018).

Deluty (1981) tarafından yapılan tanıma göre boyun edici davranış; bireyin kendi duygularını ve inançlarını savunamayıp inkar etmesi; güç, otorite ve diğer insanların duygularını ön planda tutarak düşmanca davranışlar göstermesi olarak nitelendirilir.

Cattel (1989), kişiler arası ilişkilerde boyun eğici özellikler geliştirilip geliştirilmemesine kalıtımın %18 gibi küçük bir oranda etkisi olduğunu, durumsal ve niteliksel etkileşimlerin ve çevresel faktörlerin kalıttan daha önemli belirleyiciler olduğunu ifade etmiştir.

Boyun eğici davranışların temelinde yatan önemli faktörlerden biri de düşük benlik saygısıdır (Torun ve ark., 2012). Tekin ve Filiz (2008), boyun eğici davranışların ortaya çıkmasında etkili olan çevresel faktörlerin neler olduğu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı görüşlere göre çocuğun içinde bulunduğu aile ortamının etkisinin büyük olduğu ileri sürülürken bazı araştırmalarda ise bireyin şimdiki sosyal ortamının etkisinin büyük olduğu belirtilmektedir.

Birçok araştırmacı, bireyin boyun eğici davranışlarının kaynağını disiplinli, denetimli, kısıtlayıcı ve otoriter ebeveyn tutumları olarak göstermektedir (Tekin & Filiz, 2008). İçinde yaşadıkları kültürde, otoriteye sorgusuz boyun eğme, beklenen, beğenilen bir özellik olarak çocukluk döneminden başlayarak öğretilen bireylerde daha çok boyun eğme davranışı gözlenmektedir (Cüceloğlu, 2002).

Gilbert ve ark. (2003) boyun eğici davranışların aslında bir tür savunma taktiği olduğunu veya bireysel bir karar olmadığını savunmaktadırlar. Boyun eğici davranışın aileye olan bağlılık hissi sonucunda ortaya çıkabileceğini belirtmektedirler. Yavuzer (2013), anne baba tutumlarının boyun eğici bireylerin yetişmesine etki etmesinin aksine çocukları karşısında boyun eğici davranışlar sergileyen anne ve babaların varlığından bahsetmektedir. Bu ebeveynler, evde çocuklarının üstünlüğünü kabul etmiş haldedirler. Bu tip ailelerde yetişmiş olan çocuklar, anne babalarının dışında başka insanlar karşısında da egemen olmanın yollarını arayacaktır.

Adorno (1950), otoritaryen kişilik kuramında boyun eğici davranışları psikodinamik yaklaşım ile açıklamaya çalışarak, otorite ve sert aile tutumunun çocuk ve ailesi arasında çözümsüz çatışmalara sebebiyet verebileceğini belirtmektedir. Çocuğun yetişkin bir birey olduğunda bu çatışmaları ortadan kaldırmak için otoriteye boyun eğeceğini ve boyun eğmeyen kişilere karşı da hoşgörüsüz davranışlar sergileyeceğini ifade etmektedir (Pratto ve diğerleri, 1994).

Sosyal sıralama kuramı çerçevesinde anne-baba-çocuk ilişkisini ele alan Gilbert (2001) ve Gilbert ve ark. (2002) , bu ilişkinin önemini vurgulamıştır. Ebeveynlerin sevgisiz yaklaşımı, baskıcı tutum, tehditlerin varlığı, çocuğun itaat etmesinin beklenmesi gibi olumsuz durumlar belirtilmiştir.

2.4.3.1. Bireyleri boyun eğici davranışa iten ebeveyn tutumları

Boyun eğici davranış alan yazıda kalıttan çok daha ön plana çıkaran ve onu doğuran koşulları çevresel faktörlerle açıklanmıştır. Bu çevresel koşulların neler olduğu

konusunda ise muhtelif görüşler olmakla beraber bunların bir kısmı içinde doğup yaşanılan ve bireyin kişilik özelliklerini edinmeye başladığı en küçük sosyal birim olan aile içi ortamın belirleyici olduğuna yönelik tespitlerde bulunmuşlardır. Diğer bir kısmı ise bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrenin ve onunla ilgili algıların belirleyici olduğu konusunda görüş öne sürmüşlerdir (Bulut, 2005, s. 4).

Toplumsal bir oluşum olan aile toplumun en küçük ve en önemli birimi olarak birey ile toplumu birbirine bağlayan, aynı zamanda birey için hayat merkezidir. Yüz yüze münasebetlerin en kuvvetli görüldüğü birincil grup olan aile kişilik yapısına bağlı olarak bazı tutum ve değerlerin benimsenmesinde bireyle ilk etkileşimleri sağlaması yönüyle büyük bir öneme sahiptir. Bu etkileşimler çerçevesinde ailesinden sevgi, ilgi, alaka ve hoşgörü gören bir bireyin sevgi yönlü boyun eğme davranışı aile içi şiddete yönelik davranışları gösterme ihtimalini azaltırken ailesinden şiddet gören bir bireyin boyun eğme davranışı ise korkuyla oluşmuş bir boyun eğme davranışı olarak ortaya çıkar. Bu durum bireyin ileriki yaşamında sergileyeceği kişilik özellikleriyle beraber boyun eğme davranışının da niteliğini belirler (Kabasakal, 2007, s. 6).

Nitekim boyun eğme şeklinde sergilenen davranışlar korku temelli olarak cezalandırılmaktan veya şiddet görmekten bir kaçınma biçimidir. Ailenin ceza, şiddet ve baskı göstermesi boyun eğmeye meyilli kişilik oluşumunda bu açıdan ana etkindir (Çelik, 2010, s. 51). Birçok psikolojik danışman tarafından boyun eğici davranış ve bu davranışa neden olan etkenler ailenin bilgilendirilmesinin bu hususta bireylerin çocukluktan itibaren daha az boyun eğme davranışı sergileme ve benimsemelerinde oldukça etkili olacağı düşünülmektedir (Atıcı, 2011, s. 11).

Anne-baba ve diğer aile üyelerinin tutum, davranış ve yaklaşımlarından kaynaklanan öğrenilmiş davranışlardan biri olarak açıklanabilecek olan boyun eğici davranış, çocukları sürekli eleştirip onları yargılama ve suçlama ile çocuk yetiştirme biçimini benimsemiş ailede aynı zamanda eşitliksiz, hükmeden, hükmedilen kavramlarının söz konusu olduğu bir aile biçimidir (Kabasakal, 2007, s.7) Bu tip ailelerde anne-baba haksız olsa dahi kendilerine boyun eğme gerekliliğine yönelik bir sosyal ortam hakimdir. Bu doğrultuda boyun eğme davranışı aile ortamından kaynaklı olarak önce ailede başlar. Öte yandan kendine güveni olmayan, başkalarını mutlu etmek için yaşayan, özsaygısı eksik bireyler bu tip ailelerde yetişir denilebilir (Yavuzer, 2013). Diğeryandan aile içinde otoriter olan aile büyükleridir. Her konuda büyüklerin haklı olduğu, doğru bilginin sahibi ve uygulayıcısı olarak otoriteyi elinde tutan kişi buna karşılık ailede bağımsız kişilik geliştirilmesinin karşısında durur, herkesin boyun eğmesini ister.

Otoriteye uyma, itirazsız denileni yapma bir meziyet olarak atfedilir. Bu tarz ailelerde sıkı denetimli olarak genellikle iyi davranışlı ve oldukça bağımlı bireyler yetişir. Birey otoriteyi temsil eden kişiye bağlılık göstererek otoritenin koyduğu kural ve kaideleri benimser ve onu memnun etme uğraşında davranışlar sergiler. Bu havanın tam tersi olduğu aile ortamlarında anne ve babanın çocuğa karşı hoşgörüsün olması, kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal ve uyumlu bir birey olmasında çocuğun gelişimine yardım ederek güven duygusunun oluşmasına da katkıda bulunur (Eraydın, 2010, s. 48). Bu çerçevede aile çocuğun yetiştirme tarzı, kişilik gelişimi ve karakterinin formasyonunda büyük ölçüde etkilidir (Kayan, 2012, s. 15).

2.4.3.2. Bireyleri boyun eğici davranışa iten sosyal ve kültürel faktörler

Kültürden etkilenebilen boyun eğici davranışlar, doğu toplumlarının kültüründe yer alan ve toplum tarafından istenen başkalarını dikkate alma, güçlü ilişkiler, başka insanlara adapte olabilme gibi değerler kişinin sadece kendi değerleri olmayıp toplum tarafından istenen değerlerdir (Torun ve ark. 2012) Yakınlık, desteklenmek, bağımlılık gibi davranışlar doğu kültüründe istenen davranışlar iken batı kültüründe bu davranışlar sağlıksız eğilimler olarak görülmektedir. Öte yandan Türkiye gibi doğu kültürü ekseninde yer alan ülkelerde saygı ve itaat aynı olarak algılanmaktadır. Oysa saygının hâkim olduğu kültürlerde kişilerin alternatif üretebilmesi, bağımsız düşünmesi, yalnız yaşayabileceği bir alanının olması, bağımlı olmayan özgür bir kişilik söz konusu iken itaatın belirgin olduğu kültürlerde bireylerarası ilişkilerde bu özellikler daha değersiz görülmekle birlikte bireyler özgür, bağımsız, yaratıcı ve üretici olmamakta, beklenilene uymak durumundadır. Bunun sonucunda da birey kendisini bu noktada değersiz görmekte ve boyun eğici davranış sergilemekte olduğu birçok araştırma tarafından da öne sürülmüştür. Bu noktada bu gibi davranışları psikolojik olarak depresyonla bağdaştıran çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalarda depresyon, sosyal korku gibi bozukluklar ile boyun eğici davranışlar arasında ilişki görülmüştür (Görgülü, 2009, s. 16; Yıldırım ve Ergene, 2003).

Sosyo-kültürel düzey ve çocuğun içinde yetişip büyüdüğü ailenin genişliği onun ilk önce deneyimlerini etkilediği gibi duygusal, toplumsal ve kişisel davranışlarının şekillenmesinde de etkilidir. Ekonomik olanakların kısıtlı olduğu, eğitimsel yönden yetersizlik olan çevrelerde yetişen çocukların zengin ve olanakların yeterli olduğu aile çevresinden gelen çocuklardan daha saldırgan oldukları söylenebilir (Kayan, 2012, s. 15).

Çocuk yetiştirme tutumları kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikte, toplumsallaşma sürecindeki çocukların sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirebilmeleri, kendileriyle ve toplumla uyumlu bir şekilde yaşayabilmeleri, gelecekteki kendileri ve toplum için yararlı bireyler olabilmeleri çerçevesinde değerlendirildiğinde önemi daha da çok artmaktadır. Bu yönüyle bu tutumların niteliği toplumdan topluma, aileden aileye farklılık göstermektedir. Sosyo-ekonomik açıdan üst düzeylerde olan kültürlerdeki aile yapılarında anne ve babalar alt düzeydeki kültürlerle göre otoriteye daha az değer verdikleri görülmekte ve ayrıca eşitlik, bağımsızlık, merak ve yaratıcılığı, başarıyı destekleyici ve sorunlarla baş edebilmeyi daha önemli görmektedir. Bunun yanı sıra sosyo-ekonomik durumun düşük düzeyde olduğu kültürlerde aileler elindeki imkanların yetersiz ve kısıtlı olması nedeniyle psikolojik olarak yıpranma ve stres kaynaklı olarak çocuklarına karşı sert tutum geliştirmektedirler. Bu nedenle sosyo-kültürel faktörler bireylerin ait oldukları ailede nasıl bir kişilik kazandıkları konusunda bilgi vermesi bakımından boyun eğici davranış ve diğer tüm davranışlarda önemli bir husustur (Uzuner, 2012, s. 30).

Neticede boyun eğme davranışlarının hâkim olduğu veya bu davranışların ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin hâkim olduğu kültürlerde tek tek bireylerin kişilik gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu yönüyle toplumsal yaşamın temel sorunlarıyla baş etmede tutum ve becerilerin gelişmesi engellenmekte, şiddeti onaylayan veya üreten bir kişilik geliştirme olasılıklarını da arttırmaktadır (Tuzcuoğulları, 2014, s. 17).

2.4.4. Boyun eğici davranış sergileyen bireylerin özellikleri

Literatür incelendiğinde boyun eğici davranış ile saygı arasındaki ciddi farklara değinildiği ve boyun eğmenin sağlıklı bir insan özelliği olmadığı, aksine saygının egemen olduğu ilişkilerde bireyin özgür olduğu, buna karşılık boyun eğme davranışı sergileyen bireylerin kendilerini daha önemsiz ve özgürlüklerini kısıtlayıcı durumlar karşısında herhangi bir girişimde bulunamayanlar olduğuna yönelik çeşitli tespitlerle karşılaşılmaktadır (Altınsoy, 2016, s. 36).

Boyun eğici davranış sergileyen bireylerin özelliklerine bakıldığında istenmeyen özelliklerin hâkim bir vaziyet gösterdiği görülmektedir. Boyun eğici bireyler kişilerarası ilişkilerde kendini önemsiz görme algısı ile hareket eder. Söz hakkı sınırlı olmakla birlikte, yapması gereken şeylere uymakta, hatasız olsa bile hatalı olduğu söylendiğinde

buna ses çıkarmaz. Diğer yandan şahsi olarak sözünün kesilmesine karşılık olumsuz bir tepki vermez, içinden gelmese dahi yakınlık göstermeye yönelik hareket eder, hata durumunda sık sık özür dileyerek kendi fikrini beyan etmeyi pek önemsemezler. Aynı zamanda hayır demek zorlanan, kendi kişilik algısı zayıf ve kendisini değersiz, önemsiz görmektedir. Diğer yandan liderlik özelliği göstermezler, sorumluluk almaktan ve değişiklik yapmaktan çekinirler (Kaygısız, 2019, s. 44). Teslimiyetçi, zor karşısında gücü kabullenme, emirlere uygun hareket etme, çıkarların çatışması durumunda geri çekilmenin söz konusu olduğu yani gerginlik ve çekingenlik içeren davranışların hakim olduğu, reddedilmekten korkma, küçük düşme korkuları gibi bireyi boyun eğici davranışa sahip olduğunu gösteren başlıca diğer özelliklerdir (Ercengiz, 2013, s. 52).

Tipik olarak belirtilmesi gerekirse boyun eğici davranış sergileyen bireyler; girişimcilik isteyen konularda yetersiz olan ve özellikle diğerleri tarafından gördüğü davranışları makul bulmaktan çok kendisine belirli kazanımlar sağlayacağı yahut cezadan koruyacağı düşüncesiyle benimser ve boyun eğer. Hatta diğer kişilerle göz göze gelmekten de kaçınırlar (Şeleci, 2014, s. 17).

2.4.5. Boyun eğitici davranışlar ilgili araştırmalar

2.4.5.1. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Gilbert ve Allan (1994) tarafından yapılan araştırmada, itaatkar davranışların depresyonla birlikte farklı psikolojik durumların etkisinin de gözden kaçırılmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Wall ve Holden (1994), tarafından yapılan çalışmadan annenin depresyonda olmasının çocuğun daha saldırgan davranışlar sergilemesine ve annenin öfkeli olmasının çocuğun daha çok boyun eğici davranışlarda bulunmasına neden olduğu saptanmıştır. Araştırmada, annenin duygu durumunun erkek çocukları daha çok etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

McCreary ve Rhodes (2001) tarafından yapılan araştırmada erkeklerin kızlardan daha fazla baskın davranışlarda bulunduğu, kızların ise daha pasif davranışlarda bulundukları gözlemlenmiştir. Kızlarda görülen pasif davranışlar ile daha boyun eğici olduklarını sonucuna ulaşılmıştır.

Connan vd. (2007) tarafından yapılan çalışmada anoreksiya nervoza tanısı almış olan bireylerin, tanı almamış olan bireylere kıyasla boyun eğici davranış düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.5.2. Yurtiçinde yapılan araştırmalar

Yıldırım ve Ergene (2003) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda aile desteğinin, boyun eğici davranışların, öğretmen desteğinin ve sınav kaygısının akademik başarıyı yordadığı bulunmuştur.

Özkan ve Özen (2008)'in yaptıkları çalışmada öğrencilerin boyun eğici davranışları ile benlik saygıları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.. Bu sonuca göre, benlik saygısı düştükçe boyun eğici davranışların arttığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Dönmez ve Demirtaş (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda boyun eğici davranışın cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık göstermemesine karşın, anne ve babanın eğitim düzeyleri bakımından anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Tümkaya ve ark. (2010)'in yaptığı çalışmanın sonuçlarına bakıldığında kız öğrencilerde, erkek öğrencilere oranla daha fazla boyun eğici davranış görüldüğü; erkeklerde umutsuzluk düzeyinin kızlara kıyasla daha fazla olduğu; boyun eğici davranışların yaş değışkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğı; umutsuzluk ve boyun eğici davranışlar arasında anlamlı fakat düşük düzeyde bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Yekeler ve Pehlivan (2014) tarafından yapılan çalışmada evde şiddet gören ergenlerin, görmeyen ergenlere kıyasla daha fazla boyun eğici davranış sergiledikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve veri analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma, nicel bir çalışma olup ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Tarama yolu ile bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz, ancak o yönde bazı ipuçları vererek bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesinde faydalı sonuçlar verebilir (Karasar, 2003).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi Batman il merkezi resmi ortaöğretim (lise) kurumlarında sportif etkinliklere (bireysel ve takım sporlar) katılan öğrenciler oluşturmaktadır. Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre; 2019-2020 bahar dönemi Batman il merkezindeki resmi ortaöğretim kurumlarında toplam 29.135 öğrencinin öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Bu öğrencilerden sportif etkinliklere katılanların tespit edilememesi nedeniyle tüm öğrencilerin evreni temsil etmesine karar verilmiştir.

Araştırmada süre, maliyet ve ulaşım kısıtlılığı nedeniyle evrenin tümüne ulaşılamadığından, evrenden örneklem alınma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın örnekleme belirlenirken her okul türünden öğrencilerin örnekleme girebilmesi için tabakalı örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi, evrendeki alt grupların evrendeki ağırlıklarına göre örnekleme temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk ve ark., 2018). Araştırmada okul türü tabakalar olarak belirlenmiş ve her okul türünden sportif

etkinliklere katılan öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Her bir tabaka ise basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Basit seçkisiz örneklem tekniği, iyi bir örneklem çerçevesi bulunduğu ve evrenin coğrafi olarak belli bir bölgeye odaklanıldığı zaman kullanılmaya daha uygundur (De Vaus, 2002).

Örneklem büyüklüğünü belirlemek için üniversitelerce geliştirilen excel hesaplama tabloları (www.aves.akdeniz.edu.tr) kullanılmış; %99 güven aralığında ve $\pm$ %5 örnekleme hatası ile örneklem büyüklüğünün en az 649 olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Okullardaki öğrenci sayısı dikkate alınarak toplamda 750 ölçek dağıtılmış ve bu ölçeklerden uygun görülen 653'ü değerlendirmeye alınmıştır. Bu kapsamda araştırmanın örneklem grubunu 653 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmada kullanılan ölçekler için ilgili yazarlardan (EK-1) Üniversite Etik Kurulundan (EK-2), ölçeklerin uygulanma aşaması için Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır (EK-3). Araştırma verileri 2020 bahar döneminde bizzat araştırmacı tarafından ilgili okullara gidilerek toplanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Demografik Bilgi Formu (EK-4), Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (EK-5) ve Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (EK-6) kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formunda, öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin 11 soru yer almaktadır.

3.3.1. Sosyal onay ihtiyacı ölçeği

Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından bireylerin sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla geliştirilen “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” üç alt boyuttan (Başkalarının Yargılarına Duyarlılık, Sosyal Geri Çekilme ve Olumlu İzlenim Bırakma) ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutların içerdikleri maddeler şu şekildedir; “Başkalarının yargılarına duyarlılık: 3, 7, 9, 12, 16, 19, 22, 23, 24”, “Sosyal geri çekilme: 10, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 25”, “Olumlu izlenim bırakma: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11, 13”. Beşli Likert tipinde olan ölçeğin maddeleri “1-Kesinlikle Katılmıyorum”, “2-Katılmıyorum”, “3-Karasızım”, “4-Katılıyorum” ve “5-Tamamen Katılıyorum” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği sosyal onay ihtiyacının yükseldiğini göstermektedir.

Araştırmacılar Karaşar ve Öğülmüş (2016), tarafından ölçeğin üç alt boyutuna ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .80 ile .83 arasında, ölçeğin tümü için .90 olarak hesaplanmıştır. İki hafta arayla gerçekleştirilen test-tekrar test yöntemi ile iki uygulama arasında .90 seviyesinde yüksek bir korelasyon saptanmıştır. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 2.11$, RMSEA= .06, NNFI= .94, CFI= .95, RMR= .06, NFI= .90, IFI= .95 olarak bulunmuştur. Mevcut araştırmada ölçeğin üç boyutlu yapısı korunarak uygulanmış, ölçeğin üç alt boyutuna ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları “Başkalarının Yargılarına Duyarlılık” alt boyutu için .79, “Sosyal Geri Çekilme” alt boyutu için .72, “Olumlu İzlenim Bırakma” alt boyutu için .71, ölçeğin tümü için ise .86 olarak hesaplanmıştır.

3.3.2. Boyun eğici davranışlar ölçeği

Lise son sınıf öğrencilerinin boyun eğici sosyal davranışlarını ölçmek amacıyla Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen, Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanan “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği [Submissive Acts Scale (SAS)]” beşli Likert tipli, 16 maddelik bir ölçektir. Ergen ve yetişkin bireylere uygulanabilinen ölçeğin her maddesi sözü edilen davranışın kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorulmakta ve cevapların “1-Hiç Yapmam”, “2-Çok Ender Yaparım”, “3-Bazen Yaparım”, “4- Sıklıkla Yaparım” ve “5-Her Zaman Yaparım” şeklinde puanlandırılması istenmektedir. Ölçekten en düşük 16, en yüksek 80 puan alınabilir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği bireyin daha fazla boyun eğici sosyal davranışa sahip olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır (Savaşır ve Şahin, 1997). Araştırmacılar tarafından ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89, test-tekrar test güvenirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .79 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 22.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizine geçmeden önce veri setinin normal dağılıma uyup uymadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve test sonucunda (Çizelge 3.1) verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda analizlerde betimsel istatistik teknikleri yanı sıra Spearman Brown Sıra

Farkları korelasyon katsayısı, basit doğrusal regresyon analizi, Kruskal-Wallis varyans analizi ve Mann Whitney-U testinden yararlanılmıştır.

Çizelge 3. 1. Normallik testi sonuçları

Ölçek/Alt Boyutlar	Kolmogorov-Smirnov		
	N	z	p
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık (BYD)	653	0,072	0,00
Sosyal Geri Çekilme (SGÇ)	653	0,045	0,00
Olumlu İzlenim Bırakma (OİB)	653	0,049	0,00
Boyun Eğici Davranışlar (BED)	653	0,055	0,00

Öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ölçeği sorularına verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında; Kesinlikle Katılmıyorum ($1.00 < X \leq 1.80$), Katılmıyorum ($1.81 < X \leq 2.60$), Kararsızım ($2.61 < X \leq 3.40$), Katılıyorum ($3.41 < X \leq 4.20$), Tamamen Katılıyorum ($4.21 < X \leq 5.00$) şeklindeki aralıklar baz alınmıştır.

Öğrencilerin boyun eğici davranışlar ölçeği sorularına verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında ise Hiç Yapmam ($1.00 < X \leq 1.80$), Çok Ender Yaparım ($1.81 < X \leq 2.60$), Bazen Yaparım ($2.61 < X \leq 3.40$), Sıklıkla Yaparım ($3.41 < X \leq 4.20$), Her Zaman Yaparım ($4.21 < X \leq 5.00$) şeklindeki aralıklar baz alınmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi yapılarak değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. İki değişken arasındaki korelasyon katsayısı, değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyini ya da miktarını ve yönünü açıklayan bir sayıdır. İki değişken için hesaplanan bir korelasyon katsayısında; kuvvet (düşük-orta-yüksek), yön (pozitif-negatif), açıklanan varyans (determinasyon katsayısı, r^2), istatistiksel anlamlılık ve pratik anlamlılık açısından yorumlanır. Korelasyon katsayısının 1.00 olması, mükemmel pozitif bir ilişkiyi; -1.00 olması mükemmel negatif bir ilişkiyi; 0.00 olması da ilişkinin olmadığını gösterir. Korelasyon katsayısının, mutlak değer olarak 0,70 ile 1,00 arasında olması, yüksek; 0,70 ile 0,30 arasında olması, orta; 0,30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde ilişkili olarak (Büyüköztürk, 2007) tanımlanmıştır.

BÖLÜM IV

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular çizelgeler halinde sunulmuştur.

Çizelge 4. 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özelliklerinin dağılımları

Kişisel Özellik	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	343	52,5
	Erkek	310	47,5
Yaş	14-16 arası	428	65,5
	17-19 arası	225	34,5
Sınıf	9. Sınıf	287	44,0
	10. Sınıf	88	13,5
	11. Sınıf	167	25,6
	12. Sınıf	111	17,0
Okul Türü	Fen Lisesi	49	7,5
	Anadolu Lisesi	370	56,7
	İmam Hatip Lisesi	43	6,6
	Sağlık Meslek Lisesi	30	4,6
	Spor Lisesi	44	6,7
	Mesleki Teknik Lise	117	17,9
Spor Etkinliklere Katılım Türü	Takım Sporları	509	77,9
	Bireysel Sporlar	144	22,1
Anne Eğitim	Okur-Yazar Değil	190	29,1
	İlköğretim	359	55,0
	Lise	67	10,3
	Üniversite	37	5,7
Baba Eğitim	Okur-Yazar Değil	36	5,5
	İlköğretim	336	51,5
	Lise	173	26,5
	Üniversite	108	16,5
Aile Gelir Düzeyi	Düşük	74	11,3
	Orta	527	80,7
	Yüksek	52	8,0
Toplam		653	100,0

Çizelge 4.1 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin 343'ü (%52,5) kız, 310'u (%47,5) erkektir. Öğrencilerin 428'i (%65,5) 14-16 arası, 225'i (%34,5) 17-19 arası yaşa sahiptir. Öğrencilerin 287'si (%44,0) 9.sınıf, 88'i (%13,5) 10.sınıf, 167'si (%25,6) 11.sınıf ve 111'i (%17,0) 12.sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırmaya Fen Lisesinden 49 (%7,5), Anadolu Lisesinden 370 (%56,7), İmam Hatip Lisesinden 43 (%6,6), Sağlık Meslek Lisesinden 30 (%4,6), Spor Lisesinden 44 (%6,7) ve Mesleki Teknik Lisesinden 117 (%17,9) öğrenci katılmıştır.

Yine çizelge 4.1'e göre; öğrencilerin 509'u (%77,9) sportif etkinliklere takım halinde, 144'ü (%22,1) bireysel olarak katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin 190'ı (%29,1) annelerinin, 36'sı (%5,5) babalarının okur-yazar olmadıklarını, 359'u (%55,0) annelerinin, 336'sı (%51,5) babalarının ilköğretim mezunu, 67'si (%10,3) annelerinin, 173'ü (%26,5) babalarının lise mezunu, 37'si (%5,7) annelerinin, 108'i (%16,5) ise babalarının üniversite mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin 74'ü (%11,3) düşük, 527'si (%80,7) orta ve 52'si (%8,0) ise yüksek düzeyde aile gelir durumuna sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4. 2. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının betimsel istatistik sonuçları

Sosyal Onay İhtiyaç Ölçeği		Ort.	SS
Başkalarının Duygularına Duyarlılık	3. Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	3,04	1,41
	7. Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	3,56	1,33
	9. Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	3,30	1,36
	12. Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	3,35	1,35
	16. Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.	3,40	1,38
	19. Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	3,29	1,43
	22. Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	3,42	1,31
	23. Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	3,45	1,34
	24. Onaylanıp onaylanmadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.	3,55	1,32
	Alt boyut ortalama	3,37	0,82

Çizelge 4.2. devamı

Sosyal Onay İhtiyaç Ölçeği		Ort.	SS
Sosyal Geri Çekilme	10. Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	2,29	1,36
	14. Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	2,82	1,40
	15. Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	2,99	1,38
	17. Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	2,65	1,31
	18. Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	2,69	1,35
	20. Eğer bir espriye başkaları gültüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gültümserim.	2,50	1,46
	21. Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	2,85	1,31
	25. Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.	2,25	1,41
Alt boyut ortalama		2,63	0,79
Olumlu İzlenim Bırakma	1. Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissederim.	2,62	1,35
	2. Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	2,91	1,30
	4. Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	2,56	1,24
	5. Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	2,93	1,30
	6. Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	3,22	1,37
	8. Eleştiri almaktan kaçınırım.	2,58	1,33
	11. Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	2,76	1,31
	13. Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	3,03	1,43
Alt boyut ortalama		2,83	0,77
Ölçek genel ortalama		2,96	0,65

Çizelge 4.2 incelendiğinde; sportif etkinliklere katılan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ölçeğine vermiş oldukları cevapların genel ortalaması ($2,96 \pm 0,65$) kararsızım düzeyinde kalmıştır. Alt boyutların ortalamasına bakıldığında ise öğrencilerin en fazla “Sosyal Geri Çekilme” ($2,63 \pm 0,79$) alt boyutunda daha çok kararsız kaldıkları, sonra sırası ile “Olumlu İzlenim Bırakma” ($2,83 \pm 0,77$) ve “Başkalarının Duygularına Duyarlılık” ($3,37 \pm 0,82$) alt boyutlarında kararsız kaldıkları görülmektedir.

Genel ortalama olarak öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları konusunda kararsız olmakla birlikte ölçek maddeleri dikkate alındığında; “Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir” ($3,56 \pm 1,33$) ve “Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim” ($3,55 \pm 1,32$) maddelerinde daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları, “Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım” ($2,29 \pm 1,36$) ve “Başkalarının ne diyeceğini

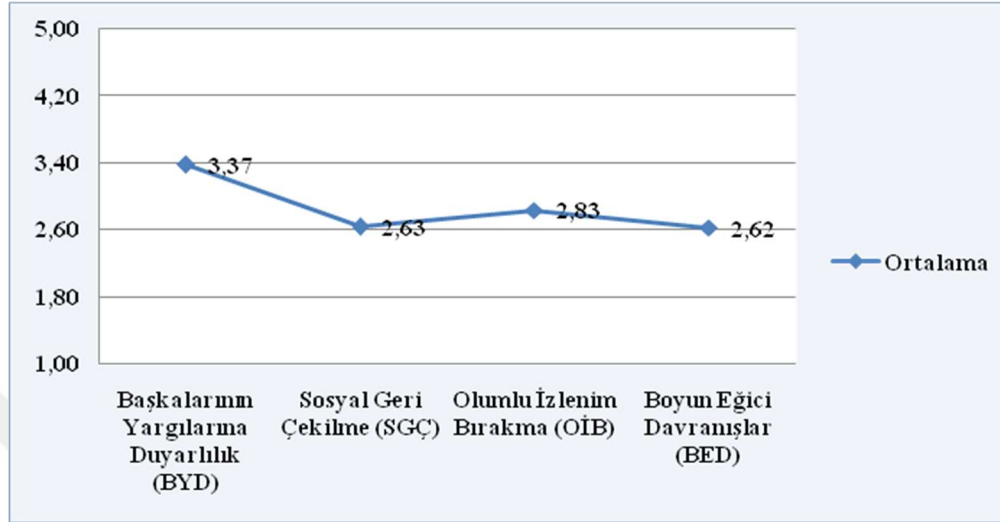
düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim ($2,25 \pm 1,41$) maddelerinde ise daha az sosyal onaya ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Çizelge 4. 3. Öğrencilerin boyun eğici davranışlarının betimsel istatistik sonuçları

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği	Ort.	SS
1. Belirli bir konuda benim hatam olmasa da hatalı olduğum söyleniyorsa tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam.	2,20	1,35
2. Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye bazı davranışları yaparım.	1,90	1,15
3. Paramın üstü eksik verilmiş olsa da sesimi çıkarmadan oradan uzaklaşıyorum.	2,29	1,36
4. Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunamam.	1,79	1,28
5. Sevdiğim kişi benden yakınlık istediğinde, o anda içimden gelmese de yakınlık göstermeye çalışırım.	2,73	1,40
6. Konuşmaya çalışırken birisi lafını ağızımdan alıp konuşmayı sürdürürse, ben susarım.	2,51	1,37
7. Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.	2,70	1,42
8. Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim.	3,04	1,46
9. Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söylemem.	2,59	1,38
10. Arkadaş toplantılarında konuşmaları yönlendirmeyi başkalarına bırakırım.	2,63	1,26
11. İnsanların benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım.	3,44	1,49
12. Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulunsa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim.	3,78	1,32
13. İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınırım.	2,41	1,37
14. Arkadaş toplantılarında, konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.	2,53	1,31
15. İnsanlar ısrarla bana baktıklarında yüzüm kızarır.	2,77	1,45
16. Birinin davetini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi önemli bir bahane bulmaya çalışırım.	2,58	1,47
Genel ortalama	2,62	0,67

Çizelge 4.3 incelendiğinde; öğrencilerin boyun eğici davranışlar ölçeğine vermiş olduğu cevapların genel ortalamasına ($2,62 \pm 0,67$) göre öğrencilerin bazen boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Ölçek maddelerine göre ise “Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulunsa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim” ($3,78 \pm 1,32$) ve “İnsanların benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım” ($3,44 \pm 1,49$) maddelerinde öğrencilerin sıklıkla boyun eğici davranışlar sergilediklerini, “Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye bazı davranışları yaparım” ($1,90 \pm 1,15$) ve “Baskalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına

izin verir, kendimi savunamam” ($1,79 \pm 1,28$) maddelerinde ise boyun eğici davranışları hiç sergilemediklerini belirtmişlerdir. Ölçeklerden alınan ortalama puanların grafiksel görünümü Şekil 4.1’de gösterilmiştir.

Şekil 4. 1. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışların puanları

Çizelge 4. 4. Öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişki

		Sosyal Onay İhtiyacı		
		BYD	SGÇ	ÖİB
Boyun Eğici Davranışlar (BED)	r	0,14**	0,45**	0,33**
	p	0,00	0,00	0,00

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Çizelge 4.4 incelendiğinde; öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin “Başkalarının Yargılarına Duyarlılık (BYD) alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları (BED)” arasında pozitif yönde düşük derecede ($r = 0,14$; $p < 0,01$), “Sosyal Geri Çekilme (SGÇ)” alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları (BED)” arasında pozitif yönde orta derecede ($r = 0,45$; $p < 0,01$) ve “Olumlu İzlenim Bırakma (ÖİB)” alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları (BED)” arasında yine pozitif yönde orta derecede ($r = 0,33$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğu görülmektedir.

Bu kapsamda öğrencilerin boyun eğici davranışları ve sosyal onay ihtiyaçları arasında yordayıcı bir ilişki olup olmadığını test etmek üzere sosyal onay ihtiyaçları ölçeğinin alt boyutlarına basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış, Çizelge 4.3 ve 4.4’

de analiz sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4. 5. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	N	S.O.	S.T.	U	z	p
Sosyal Onay İhtiyacı	Kız	343	312,43	107164,50	48168,50	-2,076	0,03
	Erkek	310	343,12	106366,50			
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranış	Kız	343	308,50	105814,00	46818,00	-2,638	0,00
	Erkek	310	347,47	107717,00			
	Toplam	653					

Çizelge 4.5 incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=48168,50$; $p=0,03<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Çizelge 4.5 incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=46818,00$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmektedir.

Çizelge 4. 6. Yaş değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Yaş	N	S.O.	S.T.	U	z	p
Sosyal Onay İhtiyacı	14-16 arası	428	341,63	146217,00	41889,00	-2,734	0,00
	17-19 arası	225	299,17	67314,00			
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranış	14-16 arası	428	312,79	133874,50	42068,50	-2,656	0,00
	17-19 arası	225	354,03	79656,50			
	Toplam	653					

Çizelge 4.6 incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının yaş değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=41889,00$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında 14-16 arası yaşa sahip öğrencilerin, 17-19 arası yaşa sahip öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Çizelge 4.6 incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının yaş değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=42068,50$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında 17-19 arası yaşa sahip öğrencilerin, 14-16 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmektedir.

Çizelge 4. 7. Sınıf değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları

	Sınıf	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	9. Sınıf	287	335,97				
	10. Sınıf	88	349,84				12.sınıf-9.sınıf (0,001)
	11. Sınıf	167	340,84	3	14,876	0,00	12.sınıf-10.sınıf (0,001)
	12. Sınıf	111	264,89				12.sınıf-11.sınıf (0,002)
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışlar	9. Sınıf	287	303,38				
	10. Sınıf	88	371,38				
	11. Sınıf	167	337,04	3	10,217	0,01	9.sınıf-10.sınıf (0,003)
	12. Sınıf	111	337,78				
	Toplam	653					

* $p<0,012$

Çizelge 4.7 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının sınıf değişkenine göre ($X^2=14,876$; $p=0,00<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise, 12.sınıf öğrencileri ile 9., 10. ve 11.sınıf öğrencileri arasında sosyal onay ihtiyaçlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,012$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, 12.sınıf öğrencilerinin, 9., 10. ve 11. sınıf öğrencilerine göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duydukları görülmektedir. Diğer bir ifade ile yaş ile paralel olarak öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe sosyal onaya olan ihtiyaçları da azalmaktadır.

Çizelge 4.7 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının sınıf değişkenine göre ($X^2=10,217$; $p=0,01<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise sadece 9.sınıf öğrencileri ile 10.sınıf öğrencileri arasında boyun eğici

davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,012$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, 10.sınıf öğrencilerinin, 9.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

Çizelge 4. 8. Okul türü değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve Boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları

	Okul	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	Fen L.	49	342,12				
	Anadolu L.	370	314,59				
	İmam Hatip L.	43	376,79				
	Sağlık Meslek L.	30	242,25	5	14,674	0,01	SML-MTL (0,002)
	Spor L.	44	335,56				SML-İHL (0,003)
	Mesleki Teknik L.	117	360,13				
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışlar	Fen L.	49	353,56				
	Anadolu L.	370	311,96				
	İmam Hatip L.	43	415,79				
	Sağlık Meslek L.	30	345,70	5	13,224	0,02	AL-İHL (0,001)
	Spor L.	44	332,31				
	Mesleki Teknik L.	117	324,03				
	Toplam	653					

* $p<0,008$

Çizelge 4.8 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre ($X^2=14,674$; $p=0,01<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi okul türleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise Sağlık Meslek Lisesi (SML)’nde öğrenim gören öğrenciler ile Mesleki Teknik Lise (MTL) ve İmam Hatip Lisesi (İHL)’nde öğrenim gören öğrenciler arasında sosyal onay ihtiyaçlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,008$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, Sağlık Meslek Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilerin, Mesleki Teknik ve İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilere göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Çizelge 4.8 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre ($X^2=13,224$; $p=0,02<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi okul türleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise sadece Anadolu Lisesi (AL)’inde

öğrenim öğrenciler ile İmam Hatip Lisesi (İHL)’nde öğrenim gören öğrenciler arasında boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,001$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilerin, Anadolu Lisesi’nde öğrenim öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

Çizelge 4. 9. Spor müsabakalarına katılım türü değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Spor Etkinlik	N	S.O.	S.T.	U	z	p
Sosyal Onay İhtiyacı	Takım Sporları	509	338,45	172270,50			
	Bireysel Sporlar	144	286,53	41260,50	30820,50	-2,916	0,00
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranış	Takım Sporları	509	328,99	167453,50			
	Bireysel Sporlar	144	319,98	46077,50	35637,50	-0,506	0,61
	Toplam	653					

Çizelge 4.9 incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=30820,50$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, takım sporlarında sportif etkinliklere katılan öğrencilerin, bireysel olarak sportif etkinliklere katılan öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin boyun eğici davranışlarının sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değişmediği ($U=35637,50$; $p=0,61>0,05$) saptanmıştır.

Çizelge 4. 10. Anne eğitim durumu göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans Analizi sonuçları

	Anne Eğitim	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	Okur-Yazar Değil	190	342,68				
	İlköğretim	359	317,61				
	Lise	67	305,98	3	5,496	0,13	Fark Yok
	Üniversite	37	375,64				
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışlar	Okur-Yazar Değil	190	335,23				
	İlköğretim	359	319,76				Lise-Ünv. (0,006)
	Lise	67	299,01	3	8,807	0,03	İlköğretim-Ünv. (0,008)
	Üniversite	37	405,65				
	Toplam	653					

* $p<0,012$

Çizelge 4.10 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının anne eğitim durumu değişkenine göre ($X^2=5,496$; $p=0,13>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermediği, boyun eğici davranışlarının anne eğitim durumu değişkenine göre ($X^2=8,807$; $p=0,03<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise anneleri üniversite eğitim düzeyine sahip öğrenciler ile anneleri ilköğretim ve lise düzeyinde eğitime sahip öğrenciler arasında, boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,012$) belirlenmiştir.

Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, anneleri üniversite eğitim düzeyine sahip öğrencilerin, anneleri ilköğretim ve lise düzeyinde eğitime sahip öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

Çizelge 4. 11. Baba eğitim durumu göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları

	Baba Eğitim	N	S.O.	sd	X^2	p	Anlamlı Fark
Sosyal Onay İhtiyaçları	Okur-Yazar Değil	36	378,08				
	İlköğretim	336	331,85				
	Lise	173	308,05	3	4,619	0,20	Fark Yok
	Üniversite	108	325,24				
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışlar	Okur-Yazar Değil	36	391,07				
	İlköğretim	336	324,11				
	Lise	173	309,28	3	6,543	0,08	Fark Yok
	Üniversite	108	343,01				
	Toplam	653					

Çizelge 4.11 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre sosyal onay ihtiyaçlarının ($X^2=4,619$; $p=0,20>0,05$) ve boyun eğici davranışlarının ($X^2=6,543$; $p=0,08>0,05$) anlamlı olarak değişmediği görülmektedir.

Çizelge 4. 12. Aile gelir durumu değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans Analizi Testi sonuçları

	Aile Gelir	N	S.O.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	Düşük	74	379,92	2	11,633	0,00	Orta-Düşük (0,005)
	Orta	527	314,70				
	Yüksek	52	376,38				
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışlar	Düşük	74	344,28	2	9,431	0,00	Orta-Yüksek (0,005)
	Orta	527	317,52				
	Yüksek	52	398,49				
	Toplam	653					

*p<0,016

Çizelge 4.12 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının aile gelir durumu değişkenine göre ($X^2=11,633$; $p=0,00<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir.

Bu farkın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise orta düzeyde aile gelinine sahip öğrenciler ile düşük düzeyde aile gelinine sahip öğrenciler arasında, sosyal onay ihtiyaçlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,016$) belirlenmiştir.

Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, düşük düzeyde aile gelinine sahip öğrencilerin, orta düzeyde aile gelinine sahip öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Çizelge 4.12 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının aile gelir durumu değişkenine göre ($X^2=9,431$; $p=0,00<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise orta düzeyde aile gelinine sahip öğrenciler ile yüksek düzeyde aile gelinine sahip öğrenciler arasında, boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,016$) belirlenmiştir.

Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, yüksek düzeyde aile gelinine sahip öğrencilerin, orta düzeyde aile gelinine sahip öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları literatür ışığında tartışılmış, araştırmanın sonuç bilgisine ve bu kapsamda getirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada; öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları konusunda genel olarak kararsız kaldıkları, bir fikir birliğine varamadıkları görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarına göre ise öğrencilerin daha çok “Sosyal Geri Çekilme” alt boyutunda daha çok kararsız kaldıkları, bu boyutu sırası ile “Olumlu İzlenim Bırakma” ve “Başkalarının Duygularına Duyarlılık” alt boyutları izlerken, boyun eğici davranışları da bazen sergiledikleri tespit edilmiştir.

Alan yazında sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışlarının birlikte incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak lise ve üniversite örnekleminde öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının ayrı ayrı incelendiği çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Yalçınkaya ve ark. (2019), ergenlerin sosyal onay ihtiyacı ve iyilik hallerini bazı değişkenler açısından inceledikleri çalışmalarında; ergenlerin genel sosyal onay ihtiyaç düzeylerini ortanın üstünde bulurken, ergenlerin sosyal onay ihtiyacı ölçeğinde en yüksek ortalamayı “düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir” maddesinin, en düşük ortalamayı ise “başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissederim” maddesi ile “başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi istediklerimden vazgeçerim” maddelerinin aldığını tespit etmişlerdir.

Bu bulgulara göre araştırmacılar, ergenlerin sosyal onay ihtiyacı konusunda en çok başkaları tarafından kabul görme, onaylanma ve gerektiğinde uygun yönde davranışlarını değiştirme ihtiyacını önemli gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgu araştırma bulgularımızla ortalama puan düzeyinde örtüşmemekle birlikte, ölçek maddelerinden alınan puanlarla kısmen örtüşmektedir. Araştırmamızda lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarında genel olarak kararsız kalmalarında farklı lise türlerinden öğrencilerin örnekleme dâhil olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ile boyun eğici davranışları arasında anlamlı bir ilişkinin mevcut olmasıdır. Öğrencilerin; “Başkalarının Yargılarına Duyarlılık” alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları” arasında pozitif yönde düşük derecede, “Sosyal Geri Çekilme” ve “Olumlu İzlenim Bırakma” alt boyutları ile “Boyun Eğici Davranışları” arasında ise pozitif yönde orta derecede anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının, boyun eğici davranışlarının anlamlı birer yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Alan yazında öğrencilerin boyun eğici davranışlarının bazı sosyal faktörler açısından ele alındığı ve öğrencilerin sosyal ilişkilerinde başkaları tarafından onaylanma ihtiyacının beraberinde bazı boyun eğici davranışları getirdiği görülmektedir. Bu kapsamda Apsler (1975), bireyleri kaygılandırmanın veya küçük düşürmenin boyun eğici davranışları arttırdığını, Allan ve Gilbert (1997) ise, boyun eğici davranışlar ile sosyal etkileşim kaygısı ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında yüksek ilişkiler bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Brabender ve Fallon (2009), boyun eğme davranışının genellikle bireylerin içinde bulunduğu sosyal ortama uyum çabası sonucunda ortaya çıkabileceğini ifade ederken, Twenge ve Im (2007) ise, sosyal onay ihtiyacı ile birlikte bireylerde başkalarının düşüncelerine uyma isteğine ilişkin kaygı hislerinin ortaya çıktığını belirlemişlerdir. Gerek sosyal etkileşim kaygısı ve gerekse sosyal ortama uyum çabası bireylerin bir nevi sosyal onaya olan ihtiyaçlarını da belirlemekte ve bireylerin boyun eğici davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir. Bu noktada araştırma bulgularımız alan yazınla paralellik göstermektedir.

Eren (2019) araştırmasında, öğrencilerin boyun eğici davranış puanları ile sosyal kaçınma puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki saptamış ve sosyal kaçınmanın boyun eğici davranışları anlamlı düzeyde yordadığını tespit etmiştir. Anlı (2018), ortaokul öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının kişiler arası duyarlılık ile orta düzeyde bir korelasyona sahip olduğunu ve kişiler arası duyarlılığın boyun eğici davranışların en güçlü yordayıcısı olduğunu belirlemiştir. Yahşi (2018) araştırmasında, lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma düzeyleri arasında doğrusal ilişkinin olduğunu saptamıştır.

Çardak ve ark. (2010) üniversite öğrencilerinin sosyal destek, sosyal öz-yeterlilik ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin boyun eğici davranışları ile sosyal öz-yeterlilikleri arasında negatif yönde, sosyal destek

algıları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptamışlardır. Hamurcu ve Sargın (2011) ise, lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları (başarı, özerklik ve başatlık) ile boyun eğme davranışları arasında pozitif-doğrusal yönde bir ilişki saptamış ve boyun eğme davranışının en güçlü yordayıcısı olarak özerkliği ve ilişki ihtiyacı olarak belirlemişlerdir. Birer psikolojik davranış faktörü olarak özerklik ve ilişki ihtiyacı kavramları doğrudan olmasa da dolaylı olarak sosyal onay ihtiyacı ile de ilişkilidir. Bu kapsamda araştırmaların bu bulguları da, araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Yılmaz (2015) Eğitim fakültesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının yordayıcılarını araştırdığı çalışmasında, öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri ile “onaylanma kaygısı”, “ayrılık kaygısı” ve “başkalarını memnun etme kaygısı” arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler saptamıştır. Boyun eğme davranışının sosyal kaygı ile ilişkisini gösteren başka çalışmalar da (Gilbert, 2000; Gilbert ve Procter, 2006) bulunmaktadır. Bir başka çalışmada ise, bireylerde algılanan sosyal destek azaldığında boyun eğici davranışların daha çok sergilendiği görülmüştür (O’Connor ve ark. 2002).

Balık (2017) araştırmasında, öğrencilerin sosyotropik kişilik özellikleri ile kişilerarası duyarlılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptamış ve buna bağlı olarak onay bekleme ve karşı tarafa bağımlı olma halinin kişiler arası duyarlılığı arttırdığını belirtmiştir. Sosyotropik kişilerin özelliğine bakıldığında; kişisel doyum sağlamak amacıyla kendisinin görüşlerini ve davranışlarını diğerlerine bağımlı kılma, edilgen ve itaatkâr tutumlara sahip olarak düzenler (Beck, 1983). Sosyotropik kişilik özellikleri ile sosyal yönden onay alma ihtiyacı arasındaki kısmi benzerlikler dikkate alındığında, araştırma bulgularımız bu açıdan da alandaki araştırma sonuçları ile uyumlu görülmektedir.

Parkhurst ve Asher (1992), okul içinde boyun eğici davranışları yüksek olan ergenlerin genellikle pasif, sessiz ve sosyal etkinliklere katılımı düşük bireyler olarak gözlemlemişlerdir. Nitekim “Sosyal Sıralama Kuramına” göre boyun eğicilik kavramında, birey kendisini sosyal destek görmek istediği kimselerden daha aşağı seviyede algılamaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003). Bu durum aynı zamanda ergenlerin sosyal onaya olan ihtiyaçlarının bir sonucu olarak düşünülebilir. Diğer taraftan sosyal onay ihtiyacı fazla olan bireyler başkalarının beklentilerine ve fikirlerine aşırı derece önem vermekte ve davranışlarını çevresinin düşüncelerine göre şekillendirmektedir (Karaşar, 2014). Çünkü boyun eğici davranışların ortaya çıkmasında bireyin içinde yaşadığı kültürün de etkisi bulunmaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003). Bireyin çevresi, içinde yetiştirildiği ve sahip olduğu kültür, ergenin kişilik özelliklerini önemli olarak

etkiler. Nitekim kişinin kültür özelliklerini nesilden nesile geçen düşünceler, normlar, tutumlar ve yargılar geliştirir (Marangoz, 2018).

Türkiye’de sosyal etkileşimde genellikle kişilerarası uyum önem taşımaktadır. Bireylerin çevresindeki kişilerin isteklerinin kendi isteklerinden daha önemli olarak görüldüğü toplulukçu kültürde, bireyin önemli bir karar almasında bile toplumun beklentileri önemli bir rol oynamaktadır (Özdemir ve Çok, 2011). Ancak sosyal onay için ihtiyacın toplumsal olarak istenen bir biçimde olması, bireysel farklılıkları da hesaba katılmasını gerektirmektedir (Marlowe, 1962). Bu kapsamda araştırma bulgularının farklı çıkması beklenen bir durumdur.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, öğrencilerin hem sosyal onay ihtiyaçlarının hem de boyun eğici davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermesidir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları ve boyun eğici davranışları daha çok gösterdikleri tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde, Türk toplum yapısında cinsiyet kimlik rolleri düşünülerek tam tersi bir durumun beklenildiği ancak araştırma bulgularımızı destekleyen bulguların olduğu görülmektedir.

Karaşar ve Öğülmüş (2020) sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin ergenler üzerinde geçerlik ve güvenirliğini inceledikleri çalışmalarında, sosyal geri çekilme boyutunda erkeklerin sosyal onay ihtiyaçlarını kız grubuna göre daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Aktaş ve Güvenç (2006) ise erkeklerin kadınlara oranla daha çok kamusal olumlu sosyal davranış sergileme eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir.

Araştırmamızda da erkek öğrencilerin kızlara göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duymalarını bu durumun yanı sıra, içinde yaşadıkları toplumsal değerlere ve normlara bağlayabiliriz. Yurt dışı araştırmalara bakıldığında ise farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Macdonald (1971) araştırmasında, cinsiyet açısından onay ihtiyacının bir grupta kadınlar lehine istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığını, diğer grupta ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Araştırmamızda yine erkek öğrencilerin boyun eğici davranışları daha çok gösterdikleri görülmüştür. Bu bulgu erkek öğrencilerin sosyal onaya daha fazla ihtiyaç duymaları ile de ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Alan yazında cinsiyet açısından farklı bulgular görülmekle birlikte, erkek öğrencilerin boyun eğici davranışlar sergilediklerine ilişkin araştırma bulgumuzu destekler nitelikte birçok çalışma bulgusu mevcuttur. Bozkurt ve ark. (2019) spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, kız öğrenciler erkeklere göre daha az boyun eğici davranışlar

sergilediği, farklı bir deyişle erkek öğrenciler daha çok boyun eğici davranış gösterdiklerini belirlemişlerdir. Atli ve ark. (2010), ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini inceledikleri çalışmalarında; erkek öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerini kız öğrencilerinden daha yüksek tespit etmişlerdir.

Marangoz (2018), spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının farklı değişkenler açısından incelediği araştırmasında, erkek öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, kız öğrencilere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Tekin ve Filiz (2008) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerini çeşitli değişkenlere göre inceledikleri çalışmalarında, erkek öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin kız öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksek bulmuşlardır. Benzer sonuç (Eraydın, ve Karagözoğlu, 2017; Eren, 2019; Gülep, 2017; Kara ve ark., 2013; Karabilgin ve Şahin, 2012; Kaya ve ark., 2004; Kayan, 2012; Koç ve ark., 2010; Odacı, 2007; Yıldırım, 2004; Yılmaz, 2015) çalışmalarında da mevcuttur.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının yaş değişkenine göre anlamlı olarak değişmesidir. 14-16 arası yaşa sahip öğrencilerin, 17-19 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duyarken, 17-19 arası yaşa sahip öğrencilerin, 14-16 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergilemektedirler. Yaşla paralel olarak öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışları sınıf değişkenine göre de anlamlı olarak değişmektedir. Bu kapsamda; 12.sınıf öğrencilerinin, 9., 10. ve 11. sınıf öğrencilerine göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duydukları, 10.sınıf öğrencilerinin ise 9.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde benzer bulguların olduğu görülmektedir. Karaşar ve Öğülmüş (2020), sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin ergenler üzerinde geçerlik ve güvenilirliğini inceledikleri çalışmalarında, sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutlarından alınan puanlar açısından 1.sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarını üst sınıflarda okuyan öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek tespit etmişlerdir. Karaşar ve Öğülmüş (2020) bu durumu; ergenlerin liseye başladıklarında yeni arkadaşlıklar kurma, varolan arkadaşlıklarını sürdürme, çevresindeki diğer bireylere uyum sağlama gibi durumlarla daha çok karşılaştıklarını, bu nedenle birinci sınıf öğrencilerinin üst sınıftaki öğrencilere göre daha fazla sosyal onay ihtiyacı içerisinde olabilecekleri değerlendirilmiştir.

Erözkan (2004) çalışmasında, birinci sınıfta öğrenim gören bireylerin onaylanma ihtiyacı ortalamasının ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören bireylerin ortalamasından daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Değirmenci ve Demirli (2019) ise çalışmalarında, eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların sosyal onay gereksinimlerinin düştüğünü, bireyin eğitim düzeyinin artması onun sosyal açıdan diğerlerinden onay bekleme ihtiyacını azalttığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Yalçinkaya ve ark. (2019), ortaokul öğrencilerinde sınıf düzeyi arttıkça sosyal onay ihtiyaçlarının azaldığını, Göller (2010) ise, lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacını incelediği çalışmasında, 9. Sınıf öğrencilerinin diğer öğrencilere göre sosyal onay ihtiyaçlarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Tüm bu bulgular araştırma bulgularımızla birebir örtüşmektedir.

Araştırmamızda 17-19 arası yaşa sahip öğrencilerin, 14-16 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergiledikleri, yaşla paralel olarak boyun eğici davranışlarının sınıf değişkenine göre de anlamlı olarak değiştiği gözlenmiştir. Alan yazında boyun eğici davranışların yaşla, dolayısıyla öğrenim görülen sınıf düzeyinin yükselmesi birlikte azalması beklenilmekle birlikte, araştırma bulgumuzla paralel bulguların olduğu görülmektedir.

Marangoz (2018) araştırmasında, 18 ve üstü yaş grubundaki öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, 14 ve altı ve 16 yaş grubundaki öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Marangoz (2018) bu durumu; yaş arttıkça boyun eğici davranışların sıklığının artması, ergenlik dönemindeki bireylerin sosyal çevre baskısını, bir gruba ait olma çabası ve akran ilişkilerinin öneminin yoğun hissedildiği bir dönem olması ve kişinin tam anlamıyla duygusal gelişimini tamamlamış olmaması ve bir kimlik arayışında olması boyun eğici davranış bozukluk düzeyinin artışında bir sebep olarak görülebileceği şeklinde yorumlamıştır. Dikmen ve ark. (2017) hemşirelik bölümü, Tümkaya ve ark. (2011) lise dördüncü sınıf öğrencilerinin, Koç ve ark. (2010) ise üniversite üçüncü sınıf öğrencilerinin daha çok boyun eğici davranış gösterdiklerini gözlemlemişlerdir. Bu noktada beklenenden öte farklı sonuçların çıkmasında, araştırma grubunun özelliklerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermesidir. Sağlık Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin, Mesleki Teknik ve İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duyarken, İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin, Anadolu Lisesi'nde

öğrenim öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri saptanmıştır.

Akademik başarıya odaklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin sosyal onaya daha az ihtiyaç duydukları ve daha az boyun eğici davranış sergiledikleri düşünülmektedir. Anadolu ve Sağlık Meslek Liselerinin, Mesleki Teknik ve İmam Hatip Lisesine göre daha çok akademik başarı yönelimli oldukları söylenebilir. Nitekim benzer sonuç Marangoz' un (2018) çalışmasında da görülmektedir. Çalışmada, Meslek Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, Genel Lise ve Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Canbay (2010) araştırmasında, lise öğrencilerinde akademik başarı arttıkça, sosyal beceri alanlarından duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol, global sosyal beceri ve öznel iyi oluş düzeylerinin de arttığını saptamıştır

Değirmenci ve Demirli (2019) çalışmalarında, eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların sosyal onay gereksinimlerinin düştüğünü, Yıldırım (2004) ve Yıldırım ve Ergene (2003) ise araştırmalarında, akademik başarı azaldığında boyun eğici davranışların arttığı sonucuna varmışlardır. Eren (2019) çalışmasında, öğrencilerin başarı düzeyleri düştükçe, boyun eğici davranışların arttığı görülmüştür. Koç ve ark. (2010), üniversite öğrencilerinin akademik başarıları arttıkça boyun eğici davranışlarının azaldığını ifade etmişlerdir. Benzer sonuç Yılmaz (2015)'ın çalışmasında da mevcut olup, akademik başarısını iyi olarak algılayan öğrencilerin daha az boyun eğici davranış sergiledikleri görülmüştür.

Araştırmamızın diğer bir bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değişmesi, boyun eğici davranışlarının ise sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değişmemesidir. Araştırmamızda, takım sporlarında sportif etkinliklere katılan öğrenciler, bireysel olarak sportif etkinliklere katılan öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sonuca, takım sporlarında kuralların daha belirgin olması ve takımdaki sosyal ilişkilerin takım hiyerarşisine göre şekillenmesinin neden olduğu düşünülebilir. Nitekim spor yapan çocukların ve ergenlerin, akranlarıyla işbirliği yapmaları, otoriteye saygı duymaları ve kurallara uymayı gerektirir (Stuart ve Ebbeck, 1995).

Demirel ve Buğdaycı (2019) çalışmalarında, pek çok sosyal davranışın yordayıcısı olan sporun; spor yapan üniversite öğrencilerinin kazanma içgüdüleriyle mücadele ettikleri sportif faaliyetlerinde de etkili olduğunu ancak etkinin hiçbir alt

boyutta sporcuya yansımadağını belirlemişlerdir. Özdemir (2013) ise araştırmasında, öğrencilerin spor yapması ile sosyotropik kişilik özellikleri arasında anlamlı farkın olmadığını tespit etmiştir. Bu noktada kısıtlı olmakla birlikte farklı bulguların elde edildiğı görölmektedir.

Alan yazında sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre öğrencilerin boyun eğici davranışlarına ilişkin herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanılmamıştır. Ancak spor değişkenine göre öğrencilerin boyun eğici davranışlarına ilişkin bazı araştırma bulgular mevcuttur. Bu bulgular araştırma bulgularımızla örtüşmektedir. Marangoz (2018) spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarını farklı değişkenler açısından incelendiğı çalışmasında, öğrencilerin takım sporu ya da bireysel spor yapma, kaç yıldır spor yaptığı, okul takımında ya da milli takımında sporcu olma gibi değişkenler ile boyun eğici davranışları arasında istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığını görmüştür. Aynı çalışmada cinsiyet değişkenine göre ise, spor yapan kız öğrenciler ile spor yapmayan kız öğrenciler arasında lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini, spor yapan erkek öğrenciler ile spor yapmayan erkek öğrenciler arasında lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğini saptamıştır.

Araştırmamızın diğeri bir bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak değişmesi, boyun eğici davranışlarının ise anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak değişmemesidir. Öte taraftan öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre hem sosyal onay ihtiyaçları hem de boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değişmediğı saptanmıştır. Alan yazında araştırma bulgularımızı genellikle destekler nitelikte çalışma bulguları olduğı görölmektedir. Karaşar (2020) üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının anne ve baba eğitim düzeyleri açısından farklılaşmadığını belirlemiştir. Karaşar ve Öğülmüş (2017) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının anne eğitim düzeyi açısından farklılık gösterdiği bulunmuştur. Sarıyar (2015), lise öğrencisi ergenlerde atılganlık, sosyal fobi ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediğı araştırmasında, anne-babasının eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin sosyal kaygı-kaçınma davranışlarının daha az olduğunu tespit etmiştir.

Marangoz (2018) spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarını farklı değişkenler açısından incelendiğı çalışmasında, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının hem annelerinin hem de babalarının eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Botan ve Yüksel

(2019)'in mesleki eğitim merkezine devam eden gençlerin sağlık, sosyal, ekonomik durumları ve boyun eğici davranışlar açısından değerlendirdikleri çalışmalarında, hem anne hem baba eğitim durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranışların anlamlı olarak değişmediğini saptamıştır.

Dönmez ve Demirtaş (2009) ile Kaya ve ark. (2004) çalışmalarında, anne eğitim durumuna göre, Tuzcuoğlu ve Korkmaz (2001) ve Kaya ark. (2004) çalışmalarında, baba eğitim durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmişlerdir. Tekin ve Filiz (2009), çalışmalarında, anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarında farklılığa rastlamamıştır.

Tümkaya ve ark. (2010) ise, yoksul ailelerden gelen ergenlerde psiko-sosyal bir olgu olarak umutsuzluk ve boyun eğici davranışlarını inceledikleri çalışmalarında, anlamlı olmamakla birlikte anne-babanın öğrenim düzeyi düşük olan ergenlerin boyun eğici davranış puanlarını daha yüksek bulmuşlardır. Bu bulgular araştırma bulgularımızla örtüşürken, bazı çalışma bulgularıyla (Atli ve ark., 2010; Tekin ve Filiz, 2008; Tümkaya ve ark., 2010) örtüşmemektedir. Farklı sonuçların çıkmasında, örnek grubunun niteliklerinin (yaş, okul türü, yaşanılan yer vb.) etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu ise öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının aile gelir düzeyine göre anlamlı olarak farklılık göstermesidir. Düşük düzeyde aile gelirine sahip öğrencilerin orta düzeyde aile gelirine sahip öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları, yüksek düzeyde aile gelirine sahip öğrencilerin ise orta düzeyde aile gelirine sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranış sergiledikleri görülmüştür. Sosyo-ekonomik açıdan bakıldığında düşük düzeyde aile gelirine sahip öğrencilerin sosyal onaya ihtiyaç duymaları beklenen bir durumdur. Nitekim alan yazında da benzer bulgular mevcuttur.

Değirmenci ve Demirli (2019) çalışmalarında, kişilerin gelir düzeylerinin onların benliklerinin ayrımlaşması ve sosyal onay ihtiyaçları üzerinde etkili olduğunu belirlemişlerdir.

Özden (2019) ise çalışmasında, genel olarak aylık gelirinin düşük olduğu belirten katılımcıların başkalarının duygularına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma ve genel sosyal onay ihtiyacı toplum puan ortalamaları daha yüksek, aylık gelirinin yüksek olduğu belirten katılımcıların puan ortalamalarının daha düşük bulunduğunu ifade etmiştir.

Tümkiye ve ark. (2011) lise öğrencileri ile yürütmüş oldukları çalışmalarında, gelir düzeyine göre öğrencilerin boyun eğici davranışlarında alt ve üst gruplar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu gözlemlemişlerdir. Marangoz (2018) çalışmasında, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının aile gelir durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığını görmekle birlikte, aile gelir durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranış puan ortalamaları dikkate alındığında, yüksek gelir düzeyine sahip ailelere sahip öğrencilerin puanlarının, diğer gelir seviyelerine sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Ailenin ekonomik durumunun kötüleşmesi çocuklarda umutsuzluk, kaygı, gelecek korkusu, düşük benlik, umutsuz olma gibi sonuçlarla birlikte çocukların sosyal hayatlarını da olumsuz etkileyerek boyun eğme davranışları kazanmalarına daha çok sebep olabilmektedir (Kaya ve Ark, 2004). Diğer taraftan ebeveynlerin sosyal ve ekonomik düzeyleri değiştikçe buna bağlı olarak çocukların da beklentilerinde değişimler yaşanabilmektedir (Marangoz, 2018).

Sosyal onay, insanların toplumda nasıl kabul gördükleri ve neyin sosyal standartlar tarafından onaylanıp onaylanmayacağıdır. Başka bir deyişle, onaylanmış hissetmek ve dışlanmamak isterler. Nitekim sosyal onay, sosyal davranış için de önemli etkilere sahiptir. Çünkü insanlar genellikle onaylanmak ve eleştiriden kaçınmak için tutarlı bir şekilde hareket ederler. Çoğu insan başkalarıyla sosyal bağlantıyı sürdürmek istiyorsa, insanların kendileri hakkında ne düşündüklerini önemsemekte ve olumlu yönde bir yargı ummaktadır (Sreenivasan and Weinberger, 2020). Bu noktada sosyal onay ihtiyacı olan bireyler, diğerlerinin onayını ararken bazı davranışlardan da kaçınmaktadırlar (Leite ve Beretvas, 2005).

Özellikle ergenlik dönemi, bireyin dünyayı anlamlandırma ve özerklik ihtiyacının bir sonucu olarak dış dünyasına daha fazla yöneldiği, daha fazla sosyal ilişkilerde bulunarak sosyalitesini önemli ölçüde geliştirdiği bir dönemdir (Parker ve Benson, 2004). Ergenlik dönemi, bireylerin içsel dünyalarında birçok değişim yaşadıkları bir dönemdir. Bu zamanlarda ergenler çevresindekilerle farklı etkileşimlere girebilmektedirler. Bazı bireyler ergenlik zamanlarında dışa dönük ve atılgan bir kişilik tarzı gösterirken bazı ergenler ise itaatkar, hakları konusunda suskun ve içe dönük kişilik tarzını sergileyebilmektedir (Yılmaz ve Deniz, 2020). Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışma olması nedeniyle bu araştırmanın sonuçlarının alan yazına katkı

sağladığı düşünülmektedir. Ancak araştırmanın bazı sınırlılıkları da mevcut olup bu kapsamda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

5.2. Öneriler

1. Araştırma grubuna sadece sportif etkinliklere (bireysel veya takım sporları) katılan lise öğrencileri alınmıştır. Araştırmadan daha iyi sonuçlar alabilmek için araştırma grubuna, herhangi bir sportif etkinliğine katılmayan lise öğrencileri de alınarak kapsamlı ve karşılaştırmalı araştırma yapılabilir.

2. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli ile yürütülmüştür. Daha derinlemesine bilgi edinilmesi açısından araştırma, uygun nitel araştırma desenleri tekrarlanabilir.

3. Lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisine ilişkin boylamsal ve deneysel çalışmalar gerçekleştirilebilir.

4. Bu çalışmada ele alınan demografik değişkenler dışındaki diğer değişkenlerin de kullanılabileceği çalışmalar yapılarak, bu değişkenlerin yordayıcılıkları incelenebilir.

5. Araştırma ulusal ölçekte geniş bir çalışma grubu üzerinde yürütülerek, coğrafi ve sosyo-kültürel faktörlerin lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacını belirlemede ve boyun eğici davranışları oluşturmadaki yeri incelenebilir.

6. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ile boyun eğici davranışları konusunda, “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinden” görüşme yoluyla elde edilecek bilgilerden, daha spesifik bulgular elde edilebilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, V. ve Güvenç, B.G. (2006). Kız ve Erkek Ergenlerde Saldırgan ve Olumlu Sosyal Davranışlar ile Yaş, İlişkisel Bağlam ve Kişiler Arası Duyarlılık Arasındaki İlişkiler. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 233-264.
- Allan, S. ve Gilbert, P. (1997). Submissive Behavior and Psychopathology. *British Journal of Psychopathology*, 36, 467-488.
- Amman, M.T. (2000). *Spor Sosyolojisi*. Ed: H.C. İkizler, Sporda Sosyal Bilimler, İstanbul: Alfa Basım.
- Anlı, G. (2018). Ortaokul Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(3), 1013-1035.
- Apaydın, H. (2019). Okul Sporlarına Katılımın ve Seçili Değişkenlerin Okul Bağlılığına Etkisinin Araştırılması. Burdur Mehmet Akif Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Burdur.
- Apsler, R. (1975). Effects of Embarrassment on Behavior Toward Others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(1), 145-153.
- Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R. M. (2012). *Sosyal Psikoloji*. (O. Gündüz Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Atli, A., Kaya, A. ve Macit, Z. B. (2010). İlköğretim II Kademe Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 61-80.
- Balık, T. (2017). Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özelliklerine Sahip Yetişkinlerin Stresle Başa Çıkma Tarzı ve Ruhsal Belirtiler Arasındaki İlişkinin incelenmesi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez: İstanbul.
- Beck, A.T. (1983). *Cognitive Therapy of Depression: New Perspectives*. P.J. Clayton and J.E. Barnett (Eds.), Treatment of Depression: Old Controversies and New Approaches. New York: Raven Press.
- Botan, E.U. ve Yüksel, A. (2019). Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Gençlerin Sağlık, Sosyal, Ekonomik Durumları ve Boyun Eğici Davranışlar Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 17(3), 238-248.

- Bozkurt, T.M., Demir, G.T. ve Cicioğlu, H.İ. (2019). Spor Lisesi Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeyleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 24(2), 89-99.
- Brabender, V. and Fallon, A. (2009). *on Group Development in Practice: Guidance for Clinicians and Researchers On Stages and Dynamics of Change*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. 7. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınları.
- Canbay, H. (2010). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi: İzmir.
- Canlı, D. and Karaşar, B. (2020). Predictors Of Major Depressive Disorder: Need For Social Approval and Self-Esteem. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 22(10), 10-20
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. and Kurtyılmaz, Y. (2005). 'Depression Among the Turkish Female and Male University Students. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 329-340.
- Chiba,T., Iketani, S., Han, K. and Ono, A. (2009). A Comprehensive Model of Anxiety in Gift Giving. *International Review Of Business Research Papers*, 5(4), 322-334.
- Connan, F., Troop, N., Landau, S., Campbell, I. C. and Hazine, J. (2007). Poor Social Comparison and the Tendency to Submissive Behavior in Anorexia Nervosa. *International Journal of Eating Disorders*, 40(8), 733-739.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. (T. Ergene, Çev). Ankara: Mentis Yayıncılık. (2005).
- Crowl, T.K. (2001). Grading Behavior and Teacher's Need For Social Approval. *Education*, 104 (3), 291–295.
- Cüceloğlu, D. (2007). *İnsan ve Davranışı/ Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çardak, M., İskender, M. and Koç, M. (2010). *The Examination of Relationship between Social Support, Social Self-efficacy and Submissive Behavior*. İn Conference paper at the 2nd international symposium on sustainable development, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.

- De Vaus, D.A. (2002). *Surveys in Social Research* (50. Edt). Australia: Copyright.
- Değirmenci, E. (2019). Çekirdek veya Geniş Ailede Yetişen Bireylerde Sosyal Onay İhtiyacı ile Benliğin Farklılaşması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Değirmenci, E. ve Demirli, C. (2019). Çekirdek veya Geniş Ailede Yetişen Bireylerde Sosyal Onay İhtiyacı ile Benliğin Farklılaşması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Chang*, 2(1), 79-127.
- Demiral, S. (2018). Açık Alan Rekreasyonuna Katılan Bireylerin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi: Şavşat-Karagöl Örneği. Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Batman.
- Demirel, H. ve Buğdaycı, S. (2019). Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerinin İncelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 55-59.
- Dikmen, Y., Yılmaz, D. ve Usta, Y.Y. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek ile Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *European Journal of Therapeutics*, 23, 12-18.
- Dönmez, B. ve Demirtaş, H. (2009). 'Lise Öğretmenlerinin Boyun Eğici Davranışlarına İlişkin Algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 445-456.
- Ellis, A. and Harper, R. (2010). *Akılcı Yaşam Kılavuzu*. Ankara:HYB Yayıncılık.
- Eraydın, Ş. and Karagözoğlu, Ş. (2017). Investigation of Self-Compassion, Self-Confidence and Submissive Behaviors of Nursing Students Studying in Different Curriculums. *Nurse Education Today*, 54, 44-50.
- Ercan, H. (2008). Genç Yetişkinlerin Aşk Biçimleri ve Benlik Tipleri. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi: Ankara.
- Eren, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışı ile Sosyal Anksiyete ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Trabzon.
- Ergül, Ö. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Dönemi Örselenme ve Yaşantıları İle Kişilerarası Duyarlık ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişki. Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Muğla.
- Erol, Z. (2011). *Mükemmelliyetçilik Kişilik Mükemmelliyetçi Misiniz Gerçekçi mi?* İstanbul: Timaş Yayınları.

- Erözkan, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılıkları ile Reddedilme Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 85-98.
- Erözkan, H. (2008). Sosyal Kaygının Kaygı Duyarlılığı, Benlik Saygısı ve Kişilerarası Duyarlılık Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 338-347
- Erözkan, A. (2009). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Depresyonun Yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8, 334-345
- Freedman, J. L., Sears, D. O. and Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal Psikoloji* (A. Dönmez, Çev.). (4. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gilbert, P. (2000). The Relationship of Shame, Social Anxiety and Depression: The Role of The Evaluation of Social Rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 174-189.
- Gilbert, P. (2001). Evolution and Social Anxiety: The Role of Social Competition and Social Hierarchies. *Social Anxiety: Psychiatric Clinics of North America*, 24(4), 723-751.
- Gilbert, P. and Allan, S. (1994). Assertiveness, Submissive Behaviour and Social Comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, 33(3), 295-306.
- Gilbert, P. and Procter, S. (2006). Compassionate Mind Training for People with High Shame and Self-Criticism: Overview and Pilot Study of A Group Therapy Approach. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 353-379.
- Gilbert, P., Pehl, J. and Allan, S. (1994). The Phenomenology of Shame and Guilt: An Empirical Investigation. *British Journal of Medical Psychology*, 67, 23-36.
- Göller, L. (2010). Ergenlerin Akılcı Olmayan İnançları ile Depresyon Umutsuzluk Düzeyleri ve Algıladıkları Akademik Başarılar Arasındaki İlişkiler. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Erzurum.
- Gülep, Z.P. (2017). Lise Öğrencilerinin Üstbilişlerinde Boyun Eğici Davranışların ve Akademik Ertelemenin İncelenmesi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Günaydın, H.D. (2016). Psikolojik Danışmanların ve Danışman Adaylarının Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalarının Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi: Konya
- Hacıoğlu, N. (2003). *Boş Zaman- Rekreasyon Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Hamurcu, H. ve Sargın, N. (2011). Lise Öğrencilerinin Boyun Eğme Davranışları ve Psikolojik İhtiyaçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 71-187.
- Hazar, A. (1999). *Turizm İşletmelerinde Animasyon: Rekreasyon, Animasyon Teorisi ve Uygulamalı Animasyon Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve Animasyon: Rekreasyon ve Animasyon Teorisi, Animasyon Hizmetlerinin Yönetimi, Geleneksel Kültür Canlandırması, Uygulamalı Animasyon Etkinlikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Heckert, T. M., Cuneio, G., Hannah, A. P., Adams, P. J., Droste, H. E., Mueller, M. A., Wallis, H. A., Griffin, C. M. and Roberts, L. L. (2000). Creation of a New Needs Assessment Questionnaire. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(1), 121-136.
- İkizler, H. C. (2000). *Sporda Sosyal Bilimler*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- İlhan, E. L. Gencer, E. ve Ulucan, H. (2011). Okul Sporlarına Katılan ve Katılmayan İlköğretim Öğrencilerinin Ruhsal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 12(4), 265-276.
- Juniu, S. (2000). *Downshifting: Regaining the Essence of Leisure*. *Journal of Leisure Research*, Vinter, 32, 11.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kara, H., Uzgören, N. ve Uzgören, E. (2013). Yöneticilerde Boyun Eğici Davranışların Kökenleri Üzerine Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 6(3), 263-284.
- Karabilgin, Ö.S. ve Şahin, H. (2012). Tıp Fakültesine Yeni Başlayan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Algılarının ve Boyun Eğici Davranış Durumlarının Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 32(6), 1536-1544.
- Karakullukçu, Ö.F. (2008). Spor yönetiminde son gelişmeler.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. ve Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(Li)Leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, B. (2014). Sosyal Onay İhtiyacının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi: Ankara.

- Karaşar, B. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi: Ankara.
- Karaşar, B. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Narsisizm ve Sosyal Onay İhtiyacı. *Turkish Studies-Education*, 15(2), 999-1009.
- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.
- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Akademik Güdülenme. Sözlü Bildiri. International Academic Research Congress. Antalya.
- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2020). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin Ergenler Üzerinde Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(2), 871-886.
- Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2004). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.
- Kayan, H. G. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık ve Boyun Eğici Davranışlarının Algılanan Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Konya.
- Kaygısız, F. (2019). Ergenlerin Psikolojik Sağlamlıklarının Boyun Eğici Davranışlar ve Öz Anlayış Açısından İncelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Konya.
- Kızanlıklı, M. (2014). Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumlarında Rekreasyon Eğitiminin Yapısı. *International Journal of Science Culture and Sport*, Özel Sayı 1, s. 46-60.
- Koç, M., Bayraktar, B. ve Çolak, T. S. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 257-280.
- Kohlberg, L. and Hersh, R. H. (1977). Moral Development: A Review of the Theory. *Theory Into Practice*, 16 (2), 53-59.
- Küçük, K. (2017). Örgütlerde Düzenlenen Rekreasyon Etkinliklerinin Çalışanların Yabancılaşma Düzeyleri İle İlişkisi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.

- Leite, W.L. and Beretvas, S.N. (2005). Validation of Scores on the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale and The Balanced Inventory of Desirable Responding. *Educational and Psychological Measurement*, 65(1), 140-154.
- Macdonald, A.P. (1971). Birth Order and Personality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 36(2), 171-176.
- Marangoz, A. (2018). Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.
- Marar, Z. (2004). *Mutluluk Paradoksu-Özgürlük ve Onaylanma*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Marlowe, D. (1962). Need for Social Approval and the Operant Conditioning of Meaningful Verbal Behavior. *Journal of Consulting Psychology*, 26, 79-83.
- McCreary, D. R. and Rhodes, N. D. (2001). On The Gender-Typed Nature of Dominant and Submissive Acts. *Sex Roles: A Journal of Research*, 44(5-6), 339-350.
- O'Connor, L.E., Berry, J.W., Weiss, J. and Gilbert, P. (2002). Guilt, Fear, Submission and Empathy in Depression. *Journal of Affective Disorders*, 71(1/3), 19-27.
- Odacı, H. (2007). Submissive Behaviors and Automatic Negative Thoughts Among Adolescent Boys and Girls: A Study with a Turkish Sample. *Social Behavior and Personality*, 35(8), 1021-1026.
- Oğuz, A. G. ve Oksay, O. (2017). Sports Effect on Depression Level of Elementary School Students. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 19(2), 216- 221.
- Öter, F. (2018). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okul Sporlarında Karşılaştıkları Sorunların Araştırılması. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Van.
- Özdemir, L.A. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Empati ve Sosyotropik Otonomik Kişilik Özellikleri. Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 152-164.
- Özden, A.T. (2019). Tüketici Yenilikçiliği ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1537-1558.
- Özkan, İ. A. ve Özen, A. (2008). Öğrenci Hemşirelerde Boyun Eğici Davranışlar ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 17(1), 53-58.

- Parker, J.S. and Benson, M.J. (2004). Parent-Adolescent Relations and Adolescent Functioning: Self-Esteem, Substance Abuse and Delinquency. *Adolescence*, 39, 519-530.
- Parkhurst, J.T. and Asher, S.R. (1992). Peer Rejection in Middle School: Subgroup Differences in Behavior, Loneliness and Interpersonal Concerns. *Developmental Psychology*, 28(2), 231-240.
- Sarıyar, B. (2015). Lise Öğrencisi Ergenlerde Atılganlık, Sosyal Fobi ve Boyun Eğici Davranışları Arasındaki İlişki. Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Aydın.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sevil, T. (2012). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Sevil, T., Şimşek, K. Y., Katırcı, H., Çelik, O., Çeliksoy, M. A. ve Kocaekşi, S. (2012). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sosik, J. J. and Dinger, S. L. (2007). Relationships Between Leadership Style and Vision Content: The Moderating Role of Need For Social Approval, Selfmonitoring, and Need For Social Power. *The Leadership Quarterly*, 18, 134– 153.
- Sowislo, JF and Orth, U. (2013). Düşük Benlik Saygısı, Depresyon ve Anksiyeteyi Öngörür mü? Boylamsal Çalışmaların Bir Meta-Analizi. *Psikolojik Bülten*, 139 (1), 213–240.
- Sreenivasan, S. and Weinberger, L.E. (2020). The Need for Social Approval: What Impact Does Social Approval and Disapproval Have on One's Self-Esteem? Erişim Bilgisi: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/emotional-nourishment/202006/the-need-social-approval>, [Erişim Tarihi: 10 Ekim 2020].
- Stebbins, R.A. (2005). Choice and Experiential Definitions of Leisure. *Leisure Sciences*, 27(4): 349-352.
- Stuart, M.E. and Ebbeck, V. (1995). The Influence of Perceived Social Approval On Moral Development in Youth Sport. *Pediatric Exercise Science*, 7(3), 270-280.
- Süzer, G. (2019). Yetişkinlik Döneminde Flört Şiddetine Yönelik Tutum, Sosyal Onay İhtiyacı ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun İncelenmesi. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Mersin.
- Şahin, İ. ve Kocabulut, Ö. (2014). Sportif Rekreasyon Aktivitelerine Düzenli Katılımı Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi

- Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 1(2), 46-67.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992). Reliability and Validity of the Turkish Version of the Automatic Thoughts Questionnaire. *Journal of Clinical Psychology*, 48(3), 334-340.
- Tatarlı, S. (2015). Bazı Kişisel Özellikleri ve Sosyal Destek Algıları Farklı Olan Ergenlerin Temel Psikolojik İhtiyaçları. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Adana
- Tekin, M. ve Filiz, K. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 27-37.
- Tez, Ö., Doğan, Ö., Yavaş, Ö., Erkaya, E., Tavazar, H. ve Güzel, P. (2014). Yerel Yönetimlerde Serbest Zaman ve Rekreasyon Hizmetleri: İzmir İli Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 1, 511-524.
- Trudeau, F. and Shephard, R. J. (2008). Physical Education, School Physical Activity, School Sports and Academic Performance. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5(1), 10
- Tuzcuoğlu, S. ve Korkmaz, B. (2001). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 135-152.
- Tümkaya, S., Aybek, B. ve Çelik, M. (2010). 'Yoksul Ailelerden Gelen Ergenlerde Psikososyal Bir Olgu Olarak Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 970-984.
- Tümkaya, S., Çelik, M. ve Aybek, B. (2011). Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar, Otomatik Düşünceler, Umutsuzluk ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 20(2), 77-94.
- Tütüncü, Ö. ve Aydın, İ. (2014). Toplum ve Açık Hava Rekreasyon Faaliyetleri: ABD Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 118-120.
- Twenge, J.M. and Im, C. (2007). Changes in The Need for Social Approval, 1958-2001. *Journal of Research in Personality*, 41, 171-189.

- Twenge, J. M. and Campbell, S. M. (2008). Generational Differences in Psychological Traits and Their Impact on the Workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 23 (8), 862-877.
- Üstün, Ö. (2018). Rekreasyon Liderlik Türlerinin İstanbul Beykoz Halkının Rekreasyon Aktivitelerine Katılımları Üzerine Etkisi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Yahşi, A. (2018). Lise Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Yalçinkaya, M., Taner, M. ve Demirci, E. (2019). Ergenlerde Sosyal Onay ve İyi Hallerinin İncelenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 25(97-1), 739-752.
- Yanık, M. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Öğretmenlik Mesleğine Ait Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (3), 927-940.
- Yekeler, B. ve Pehlivan, E. (2014). Malatya’da Yarı Kırsal Bir Bölgede Ergenlerde Boyun Eğici Davranış ile Fiziksel Şiddete Maruziyet Asındaki İlişki. *Medicine Science*, 3(3), 1382-1395.
- Yerlisu, L., Köse, E. ve Günbay, İ. (2018). Türkiye’de yapılan Rekreasyon Araştırmaları: Sistemik bir Derleme. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe* 29 (2), 87–104.
- Yıldız, S.M. (2009). Spor Ve Fiziksel Etkinlik Hizmetleri: Geniş Bir Sınıflama. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12(22), 1-10.
- Yıldırım, İ. (2004). Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 220-228.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-234.
- Yılmaz, A.S. ve Deniz, M.E. (2020). Ergenlerde Gözlenen Boyun Eğiciliğinin Onların Kişiler Arası Problem Çözme Yaklaşımları Üzerindeki Etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 684-694.
- Yılmaz, B.Ş. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Yordayıcıları. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 5(43), 82-94.
- Young, J. E., Klosko, J.S. and Weishaar, M.E. (2009). *Şema Terapi*. Tuğrul Veli Soylu (Çev.) (2. Baskı). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- <http://aves.akdeniz.edu.tr/ImageOfByte.aspx?Resim=8&SSNO=15&USER=3180>

EKLER

EK 1- Ölçek İzinleri

Fwd: Ölçek izini

1 mesaj

9 Nisan 2020 17:47

Forwarded message

From:
Date: Wed, Mar 4, 2020 at 7:14 PM
Subject: Ölçek izini
To: <

İyi akşamlar sayın hocam
Ben yüksek lisans öğrencisiyim, tez çalışmam için sizin "Boyun Eğici Davranışlar" ölçeğinizi, sizin için de uygunsa kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Yüksel Betül Sincar

27.11.2020

Gmail - Boyun Eğici Davranışlar

Boyun Eğici Davranışlar

2 iletili

10 Nisan 2020 15:28

Merhaba Yüksel,

Boyuneğici Davranışlar Ölçeği'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak sizden önemli ricam, Ölçeğin başka kopyalarını değil, size gönderdiğim kopyasını, puanlama anahtarını ve ölçeğin ilk sayfasındaki kaynakçayı da kullanmanızdır. Ekte, söz konusu ölçekle ilgili yayını da gönderiyorum. Çalışmanızda başarılar dilerim

Prof.Dr.Nesrin Hisli Şahin adına

Gülşen Hisli

2 eklenti

Adolescent guilt, shame and depression in relation to sociotropy and autonomy.pdf
221K

Boyuneğicilik ölçeği 2010.pdf
112K

10 Nisan 2020 19:15

[Atılan metin gizlendi]

2 eklenti

Adolescent guilt, shame and depression in relation to sociotropy and autonomy.pdf
221K

Boyuneğicilik ölçeği 2010.pdf
112K

27.11.2020

Gmail - Ölçek izni

Ölçek izni

9 Nisan 2020 17:49

----- Forwarded message -----

From:
Date: Wed, Mar 4, 2020 at 7:09 PM
Subject: Ölçek izni
To: <

İyi akşamlar sayın hocam
Ben yüksek lisans öğrencisiyim, tez çalışmam için sizin "Sosyal Onay İhtiyacı" ölçeğinizi, sizin için de uygunsa kullanmak istiyorum. Şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Yüksel Betül Sincar

27.11.2020

Gmail - Fwd: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

Fwd: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

1 mesaj

9 Nisan 2020 18:10

Burcu Kardeş
Alıcı:

Merhabalar,
Ölçeği kullananızdan memnuniyet duyarım, iyi çalışmalar dilerim.Saygı ve selamlarımla.
Dr.Öğr.Üyesi Burcu Kardeş
Amasya Üniversitesi
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilimdalı

SOSYALONAYİHTİYACIÖLÇEĞİ-09.03.2018.doc
197K

<https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=5973b2b90&view=or&as=ch&as&permmsgid=thread-F%3A16635081E729228C361&siml=msg-F%3A16635081E729228C361&siml=msg-F%3A16635081E729228C361> 1/1

<https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=5973b2b90&view=or&as=ch&as&permmsgid=thread-F%3A16635081E729228C361&siml=msg-F%3A16635081E729228C361&siml=msg-F%3A16635081E729228C361> 1/1

EK 2- Etik Kurur Kararı

T.C. BATMAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL KARARI			
Toplantı Tarihi	: 26.11.2019		
Toplantı Sayısı	: 2019/7		
Toplantıda Alınan Karar Sayısı	: 10		
Üniversitemizin Etik Kurulu, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Hüseyin AYDIN Başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararı almıştır. Karar 2019/7-6 Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün, Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Yüksel Betül SİNCAR'ın "Sportif Etkinlikler Kapsamında Lise Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı ile Boyun Eğici Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Batman İli Örneği" isimli yüksek lisans tez konusu ile ilgili anket çalışması yapma ve konu hakkında İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınması talebine ilişkin 13.11.2019 tarihli ve 21983 sayılı yazısı görüşüldü; Yapılan görüşmeler sonucunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Yüksel Betül SİNCAR'ın "Sportif Etkinlikler Kapsamında Lise Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı ile Boyun Eğici Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Batman İli Örneği" isimli yüksek lisans tez konusu ile ilgili anket çalışması yapma ve konu hakkında İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınması talebinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.			
BAŞKAN			
(İmza)			
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN Rektör Yardımcısı			
ÜYE Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ	(İmza)	ÜYE Prof. Dr. Şemsettin DURSUN	(İmza)
ÜYE Doç. Dr. Nesrin HAŞİMİ	(İmza)	ÜYE Doç. Dr. Behattin İŞCAN	(İmza)
ÜYE Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ	(İmza)	ÜYE Dr. Öğr. Üyesi Zâhal KILINÇ	(İmza)
ÜYE Doç. Dr. Sevgi Işık EROL	(İmza)	ÜYE Dr. Öğr. Üyesi İlhami KAYA	(İmza)
ÜYE Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YILDIZ	(İmza)	ÜYE Dr. Öğr. Üyesi Meral SÜER	(İmza)
		Raportör Sedat TİYREK	(İmza)

Sedat TİYREK

EK 3- Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Onayı

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

09.01.2020

Sayı : 40456018-44-E.590386
Konu : Yüksel Betül SİNCAR'ın
Tez Çalışması

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Batman Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulunun 08/01/2020 tarihli ve 78 sayılı yazısı.

Batman Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulunun ilgi yazılarında, Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Yüksel Betül SİNCAR'ın "Sportif Etkinlikler Kapsamında Lise Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı ile Boyun Eğici Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Batman İli Örneği" konulu tez çalışmasını ilimiz merkezde bulunan Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilere yönelik tez çalışması düzenlemek istediklerine dair yazıları ve anket formu ilişikte sunulmuştur.

Söz konusu tez çalışmasını sadece bilimsel araştırma amaçları doğrultusunda kullanılması, kişisel bilgilerinin verilmemesi, gönüllülük esasına dayalı olarak eğitim öğretimi aksatmadan 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde ortaöğretim öğrencilerine yönelik tez çalışmasının uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ömer ÇİÇEK
Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR
09.01.2020

Mahmut KURTARAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynısıdır
09.01.2020

Tahir KARDAŞ
V.H.K.

Adres: Gap Mah 2502 Sok.No:10 B/Blok Kat:2 BATMAN
Elektronik Ađ: batmanmem@meb.gov.tr
e-posta: sinavhizmetleri72@meb.gov.tr

Bilgi için: Nurullah KARDAŞ-Teknisyen,
Tel: 0 (488) 280 72 25
Faks: 0 (488) 280 72 78

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8de9-09fb-31eb-9ce4-9def koda ile teyit edilebilir.

EK 4- Demografik Bilgi Formu

Değerli Öğrenciler, Size dağıtılan form ve ölçekler bilimsel bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Bu form ve ölçeklerdeki soruların kesin doğru veya yanlış bir yanıtı olmayıp, yanıtlar kişiden kişiye göre farklılıklar gösterebilir. Lütfen her soruyu dikkatlice okuyup, size EN UYGUN gelen yanıtı işaretleyiniz. Boş soru bırakmayınız. Katılımınız ve katkınız için teşekkür ederim. Yüksel Betül SİNCAR Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Öğrencisi KİŞİSEL BİLGİ FORMU		
1. Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()	2. Yaşınız: 14 () 15 () 16 () 17 () 18 () 19 ()	3. Sınıf Düzeyiniz: 9 () 10 () 11 () 12 ()
4. Okul Türünüz: Fen Lisesi () Anadolu Lisesi () İmam- Hatip Lisesi () Sağlık Meslek Lisesi () Spor Lisesi () Mesleki Teknik Lise ()		
5. Hangi spor müsabakalarına/yarışmalarına katıldınız: Takım sporları (futbol, basketbol, voleybol, vb.) () Bireysel Sporlar (atletizm, judo, yüzme, vb.) ()		
6. Kardeş Sayınız: Yok () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 ve üstü ()		
7. Annenizin Eğitim Durumu:		Babanızın Eğitim Durumu:
Okur- Yazar Değil ()		Okur- Yazar Değil ()
İlkokul ()		İlkokul ()
Ortaokul ()		Ortaokul ()
Lise ()		Lise ()
Yüksekokul ()		Yüksekokul ()
Üniversite ()		Üniversite ()
9. Annenizin size karşı davranışlarını genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?		Babanızın size karşı davranışlarını genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?
Bana karşı ilgili ve hoşgörülü davranır ()		Bana karşı ilgili ve hoşgörülü davranır ()
Bana karşı baskıcı ve otoriter davranır ()		Bana karşı baskıcı ve otoriter davranır ()
Bana karşı ilgisiz davranır ()		Bana karşı ilgisiz davranır ()
10. Ailenizin Size Göre Gelir Düzeyini Belirtiniz: Düşük () Orta () Yüksek ()		

EK 5- Sosyal Onay Ölçeği

SOSYAL ONAY İHTİYACI ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı, aşağıda yer alan maddeler sizin için çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Lütfen aşağıdaki ifadelerin her birini okuyunuz ve her bir ifadenin sizi ne kadar iyi betimlediğini aşağıdaki ölçeği kullanarak derecelendiriniz: 1: Kesinlikle katılmıyorum. 2: Katılmıyorum. 3: Kararsızım. 4: Katılıyorum. 5: Tamamen katılıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.	①	②	③	④	⑤
2. Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	①	②	③	④	⑤
3. Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	①	②	③	④	⑤
4. Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	①	②	③	④	⑤
5. Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	①	②	③	④	⑤
6. Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	①	②	③	④	⑤
7. Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	①	②	③	④	⑤
8. Eleştiri almaktan kaçınırım.	①	②	③	④	⑤
9. Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	①	②	③	④	⑤
10. Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	①	②	③	④	⑤
11. Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	①	②	③	④	⑤
12. Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	①	②	③	④	⑤
13. Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	①	②	③	④	⑤
14. Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	①	②	③	④	⑤
15. Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
16. Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.	①	②	③	④	⑤
17. Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	①	②	③	④	⑤
18. Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	①	②	③	④	⑤
19. Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	①	②	③	④	⑤
20. Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.	①	②	③	④	⑤
21. Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	①	②	③	④	⑤
22. Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	①	②	③	④	⑤
23. Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
24. Onaylanıp onaylanmadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
25. Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.	①	②	③	④	⑤

EK 6- Boyun Eğici Davranış Ölçeği

BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı, aşağıda insanların sosyal ortamlardayken yaptıkları bazı davranışlar ve yaşadıkları bazı duygular verilmektedir. Lütfen aşağıdaki ifadelerin her birini okuyunuz ve her bir ifadenin sizi ne kadar iyi betimlediğini aşağıdaki ölçeği kullanarak derecelendiriniz: 1: Hiç Yapmam. 2: Çok Ender Yaparım. 3: Bazen Yaparım. 4: Sıklıkla Yaparım. 5: Her Zaman Yaparım.	Hiç Yapmam	Çok Ender Yaparım	Bazen Yaparım	Sıklıkla Yaparım	Her Zaman Yaparım
1- Belirli bir konuda benim hatam olmasa da hatalı olduğum söyleniyorsa tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam.	①	②	③	④	⑤
2- Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye bazı davranışları yaparım.	①	②	③	④	⑤
3- Paramın üstü eksik verilmiş olsa da sesimi çıkarmadan oradan uzaklaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
4- Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunmam.	①	②	③	④	⑤
5- Sevdiğim kişi benden yakınlık istediğinde, o anda içimden gelmese de yakınlık göstermeye çalışırım.	①	②	③	④	⑤
6- Konuşmaya çalışırken birisi lafımı ağızımdan alıp konuşmayı sürdürürse, ben susarım.	①	②	③	④	⑤
7- Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.	①	②	③	④	⑤
8- Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim.	①	②	③	④	⑤
9- Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söylemem.	①	②	③	④	⑤
10- Arkadaş toplantılarında konuşmaları yönlendirmeyi başkalarına bırakırım.	①	②	③	④	⑤
11- İnsanların benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım.	①	②	③	④	⑤
12- Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulunsa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim.	①	②	③	④	⑤
13- İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınıyorum.	①	②	③	④	⑤
14- Arkadaş toplantılarında, konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.	①	②	③	④	⑤
15- İnsanlar ısrarla bana baktıklarında yüzüm kızarır.	①	②	③	④	⑤
16- Birinin davetini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi önemli bir bahane bulmaya çalışırım.	①	②	③	④	⑤

ÖZ GEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı Soyadı : Yüksel Betül SİNCAR
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : -
Telefon : -
Faks : -
e-mail :

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Üniversite		
Yüksek Lisans :		
Doktora :		

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
-----	-------	--------

UZMANLIK ALANI:**YABANCI DİLLER:**